

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**EFEKTIVITA VÝCHOVNÝCH A TRESTNÍCH
OPATŘENÍ U DĚTÍ A MLADISTVÝCH
V KONTEXTU ČINNOSTI ORGÁNU SOCIÁLNĚ-
PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ V JIHOČESKÉM KRAJI**

Autor práce: Kateřina Antošová

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Prezenční

Vedoucí práce: Mgr. Lukáš Herich, DiS.

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z. ú.
Žižkova tř. 1632/5b, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Kateřina Antošová
Studijní program: Bezpečnostně právní činnost
Forma studia: Prezenční
Místo studia: České Budějovice

Název bakalářské práce: Efektivita výchovných a trestních opatření u dětí a mladistvých v kontextu činnosti Orgánu sociálně-právní ochrany dětí v Jihočeském kraji

Název bakalářské práce v anglickém jazyce: The Effectiveness of Educational and Criminal Measures for Children and Adolescents in the Context of the Authority for the Social and Legal Protection of Children in the South Bohemian Region

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií
Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Lukáš Herich, DiS.

Datum zadání bakalářské práce (měsíc, rok): 05/2025

Cíl bakalářské práce: Hlavním cílem této práce je zmapovat využití výchovných a trestních opatření uplatňovaných OSPOD ve vztahu k dětem a mladistvým, a to se zaměřením na jejich efektivitu a dopad na chování nezletilých a dynamiku jejich rodinného prostředí. Prvním vedlejším hlavním cílem je identifikovat nejčastější situace, v nichž jsou tato opatření aplikována, a posoudit jejich skutečný vliv na proces socializace mladistvých a prevenci recidivy. Druhým vedlejším cílem je zhodnotit případné nedostatky v procesu aplikace těchto opatření, včetně etických a praktických výzev, se kterými se pracovníci OSPOD potýkají v každodenní praxi.

Student: Kateřina Antošová	26.5.2025 datum	 podpis
Vedoucí práce: Mgr. Lukáš Herich, DiS.	26.5.2025 datum	 podpis

Schvalují zadání bakalářské práce:

Vedoucí katedry: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.	2.6.2025 datum	 podpis
Prorektor pro studium a vnitřní záležitosti: doc. PhDr. Miroslav Sapík, Ph.D.	9.6.2025 datum	 podpis
Rektor: doc. Ing. Jirí Dušek, Ph.D.	16.6.2025 datum	 podpis

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval(a) samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucí(ho) a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Lukáši Herichovi, DiS. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

ANTOŠOVÁ, K. *Efektivita výchovných a trestních opatření dětí a mladistvých v kontextu činnosti orgánu sociálně-právní ochrany dětí v Jihočeském kraji: bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2026. 95 s. Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Lukáš Herich, DiS.

Klíčová slova: výchovná opatření, trestní opatření, děti, mladiství, orgán sociálně-právní ochrany dětí, prevence

Bakalářská práce se zabývá problematikou efektivity výchovných a trestních opatření uplatňovaných u dětí a mladistvých v rámci činnosti orgánu sociálně-právní ochrany dětí v Jihočeském kraji. Cílem práce je zmapovat využití těchto opatření a zhodnotit jejich dopad na chování nezletilých a fungování jejich rodinného prostředí z pohledu odborníků z praxe.

Praktická část práce je založena na kvantitativním výzkumu realizovaném formou dotazníkového šetření mezi pracovníky orgánu sociálně-právní ochrany dětí a Probační a mediační služby v Jihočeském kraji. Získaná data slouží k posouzení účinnosti jednotlivých opatření a k identifikaci případných nedostatků v jejich aplikaci v praxi.

ABSTRACT

ANTOŠOVÁ, K. *The Effectiveness of Educational and Criminal Measures for Children and Adolescents in the Context of the Authority for the Social and Legal Protection of Children in the South Bohemian Region: Bachelor Thesis*. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, 2026. 95 pgs. Supervisor: Mgr. Lukáš Herich, DiS.

Key words: educational measures, criminal measures, children, juveniles, social and legal protection of children, prevention

This bachelor's thesis focuses on the effectiveness of educational and criminal measures applied to children and juveniles within the activities of the Authority for the Social and Legal Protection of Children in the South Bohemian Region. The aim of the thesis is to map the use of these measures and to evaluate their impact on the behaviour of minors and the functioning of their family environment from the perspective of professionals working in the field.

The practical part of the thesis is based on a quantitative research study conducted through a questionnaire survey among employees of the Authority for the Social and Legal Protection of Children and the Probation and Mediation Service in the South Bohemian Region. The collected data are used to assess the effectiveness of individual measures and to identify potential shortcomings in their practical application.

Obsah

Úvod.....	10
1 Cíl a metodika bakalářské práce	11
2 Vymezení pojmů	12
2.1 Sociálně-právní ochrana dětí	12
2.2 Historický vývoj sociálně-právní ochrany dětí v ČR	12
2.3 Princip „nejlepší zájem dítěte“	15
2.4 Preventivní X represivní rovina sociálně-právní ochrany dětí	16
2.5 Děti a mladiství	16
2.6 Specifika dospívání a rizikové chování	18
2.7 Etiologie a příčiny delikventního chování.....	19
2.8 Prevence kriminality dětí a mládeže	20
2.9 Přístup sociální práce k dětem s problémovým chováním	21
2.10 Teoretická a odborná východiska	21
2.10.1 Výchova	21
2.10.2 Etiologie	22
2.10.3 Prevence delikvence	22
3 Legislativní a institucionální rámec v oblasti orgánu sociálně-právní ochrany dětí	24
3.1 Orgány sociálně-právní ochrany dětí.....	24
3.2 Vymezení a působnost orgánu sociálně-právní ochrany dětí	24
3.3 Role orgánu sociálně-právní ochrany dětí v práci s rizikovou mládeží	25
3.4 Role a funkce orgánu sociálně-právní ochrany dětí v systému péče o ohrožené děti	26
3.5 Individuální plán ochrany dítěte (IPOD).....	26
3.6 Právní rámec	27
4 Psychologické a sociální dopady výchovných opatření.....	30
4.1 Dopad výchovných opatření na chování dítěte	30

4.2	Dopad opatření na rodinné prostředí	31
4.3	Sociální dopady opatření	32
4.4	Faktory ovlivňující úspěšnost opatření.....	32
5	Praktické výzvy a efektivita aplikace výchovných a trestních opatření	34
5.1	Výchovná opatření	34
5.2	Trestní opatření.....	35
5.3	Trestní odpovědnost mladistvých.....	35
5.4	Řešení kriminality mladistvých.....	36
5.5	Opatření ukládaná mladistvým.....	38
5.6	Role Probační a mediační služby	41
6	Praktická část	44
6.1	Cíl výzkumu	44
6.2	Stanovení hypotéz	44
6.3	Metodika.....	45
6.3.1	Metodika sběru dat.....	45
6.3.2	Technika sběru dat	45
6.3.3	Výzkumný soubor	46
6.3.4	Realizace výzkumu	46
6.3.5	Analýza dat.....	46
6.3.6	Etika výzkumu	46
6.4	Výsledky výzkumu.....	47
6.4.1	Dotazník pro pracovníky Orgánu sociálně-právní ochrany dětí a Probační a mediační služby.....	47
6.4.2	Dotazník pro klienty Dětského diagnostického ústavu Homole	62
7	Diskuze.....	72
7.1	Výsledky výzkumu z dotazníku pro pracovníky OSPOD a probační úředníky v Jihočeském kraji.....	72
7.2	Výsledky výzkumu z dotazníku pro klienty Dětského diagnostického ústavu Homole.....	73

7.3	Konfrontace výsledků s teorií a praxí.....	75
7.4	Přínos práce a doporučení pro praxi.....	75
	Závěr	77
	Seznam použitých zdrojů	80
	Seznam zkratk	82
	Seznam tabulek a grafů	83
	Seznam příloh.....	85
	Přílohy	86

Úvod

Problematika efektivity výchovných a trestních opatření u dětí a mladistvých představuje v současné době velmi aktuální téma, které odráží nejen právní, ale i sociální a etické aspekty fungování společnosti. V kontextu narůstajícího rizikového chování mládeže, vlivu sociálních sítí, skupinové kriminality a postupného oslabování tradičních autorit se stále více otevírá otázka, zda stávající systém opatření skutečně naplňuje svůj základní účel – tedy ochranu dítěte, podporu jeho zdravého vývoje a zároveň zajištění bezpečnosti společnosti.

V rámci této práce budou provedeny kvantitativní výzkumy prostřednictvím dotazníků pro pracovníky orgánu sociálně-právní ochrany dětí a Probační a mediační služby v Jihočeském kraji a pro klienty Dětského diagnostického ústavu Homole. Tento přístup se snaží získat komplexní pohled na problematiku ukládání výchovných a trestních opatření dětem a mladistvým, a zhodnotit jejich efektivitu a přínos společnosti.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Hlavním cílem této práce je zmapovat využití výchovných a trestních opatření uplatňovaných soudem či státním zástupcem, v kontextu OSPOD v Jihočeském kraji ve vztahu k dětem a mladistvým, a to se zaměřením na jejich efektivitu a dopad na chování nezletilých a dynamiku jejich rodinného prostředí. Prvním vedlejším cílem je identifikovat nejčastější situace, v nichž jsou tato opatření aplikována, a posoudit jejich skutečný vliv na proces socializace mladistvých a prevenci recidivy. Druhým vedlejším cílem je zhodnotit případné nedostatky v procesu aplikace těchto opatření, včetně etických a praktických výzev, se kterými se pracovníci OSPOD potýkají v každodenní praxi.

Praktická část práce je zpracována jako kvantitativní výzkum. Výzkumným nástrojem je dotazník určený pracovníkům orgánu sociálně-právní ochrany dětí a Probační a mediační služby v Jihočeském kraji. Cílovou skupinu výzkumu tvoří odborníci z praxe, kteří se ve své profesní činnosti podílejí na aplikaci výchovných a trestních opatření u dětí a mladistvých.

2 Vymezení pojmů

Pro lepší porozumění celému systému péče o ohrožené děti je potřeba si nejdříve vysvětlit základní pojmy. Tato kapitola se proto zaměří nejen na to, jak sociálně-právní ochranu vymezuje zákon, ale i na její historický vývoj a psychologické zvláštnosti dětí, kterých se týká.

Je důležité si uvědomit, že uvedené pojmy nejsou jen teorie – pro zvolení nejlepšího postupu a práce s dítětem je třeba dítě, jeho potřeby a rizikové chování pochopit. Následující text proto nabízí ucelený pohled na to, jak se vnímání ochrany dětí vyvíjelo a jaké principy jsou pro ni v moderní společnosti klíčové.

2.1 Sociálně-právní ochrana dětí

Sociálně-právní ochrana dítěte představuje zajištění práva dítěte na život, jeho příznivý vývoj, na rodičovskou péči a život v rodině, na identitu dítěte, svobodu, myšlení, svědomí a náboženství, na vzdělání, zaměstnání, zahrnuje také ochranu dítěte před jakýmkoliv tělesným či duševním násilím, zanedbáváním, zneužíváním nebo vykořisťováním.¹

Pojem sociálně-právní ochrana dětí je vymezený v zákoně o SPOD, konkrétně v § 1. Je zde definovaný jako ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu; ochrana oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění; působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny; a zabezpečení náhradního rodinného prostředí pro dítě, které nemůže být trvale nebo dočasně vychováváno ve vlastní rodině.²

Zákon také zdůrazňuje, že nedotčeny zůstávají zvláštní předpisy, které též upravují ochranu práv a oprávněných zájmů dítěte. Tím je vyjádřeno, že tato definice v sobě zahrnuje sociálně právní ochranu v širokém slova smyslu.

2.2 Historický vývoj sociálně-právní ochrany dětí v ČR Chudinská péče

Počátky zákonných úprav vznikaly již ve druhé polovině devatenáctého století, kdy vznikala takzvaná chudinská péče. Ta navázala na soukromou dobročinnost

¹ HOVORKA, D., *Sociálně-právní ochrana dětí: praktický průvodce a rádce úředníka*. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, 2021. ISBN 978-80-7616-105-4 s. 7

² ČESKO. Zákon č. 359 ze dne 9. prosince 1999 o sociálně-právní ochraně dětí. In Sbíрка zákonů České republiky. 1999, částka 105, s. 5230–5255. Dostupné z WWW: <<https://www.e-sbirka.cz/soubor/sb0105-1999.pdf>>.

rozvíjenou na základě etických motivů jak jednotlivci či soukromými institucemi, tak i církví a zejména jejími řády.

Chudinská péče byla něco jako poslední východisko pro ty případy, které už nebylo možné řešit jiným vhodnějším způsobem. Soustředila se zejména na lidi, které ovlivnil dopad zrušení roboty, který měl za následek vznik řady příčin chudoby, beznaděje, morálního ohrožení v podmínkách, kdy se již přestaly uplatňovat vazby rodové, sousedské a kdy se ještě zdaleka nevytvořila solidarita založená na sounáležitosti jednotlivých skupin obyvatel.

Teprve v pokročilém období tohoto vývoje se veřejná správa postupně ujímá úkolů řešených původně jen z podnětu osvícených jednotlivců a charitativně motivovaných skupin.³

Zákony ze sedmdesátých let devatenáctého století byly jedněmi z prvních opatření veřejné správy ve prospěch sociálně slabých jedinců a chudinskou péčí vyměřovaly poměrně široce. Chudinská péče byla zajišťována domovskou obcí a byla považována za opatření způsobilé k odstranění všech sociálních nedostatků. Postupně se ale úpravou zvláštními zákony zužovala.

Péče o děti osiřelé a opuštěné

Osiřelým a opuštěným dětem se v rámci chudinské péče poskytovala náhrada za chybějící péči vlastní rodiny, a to buď ve zvláštních ústavech, nebo v pěstounské péči. Přednost se dávala péči rodinné před péčí ústavní. Péče ústavní totiž na rozdíl od té rodinné vývoj dítěte ochuzuje nedostatkem styku s rodinným životem. Proto se vyvíjelo co největší úsilí pro to, aby dítě pokud možno nebylo umístěno do ústavů na dlouhou dobu až do zletilosti.

Úprava zemského zákona měla tehdy bohužel nedostatky, kterými byl především nedostatek finančních prostředků. Mělo to vliv například na výběr pěstounů. Nezohledňovaly se totiž jejich kvality, ale větší šanci na "získání" dítěte měli zkrátka ti, kteří byli takzvaně nejlacinější.

Částečné řešení přinesl zákon z roku 1901, který položil základ k utváření zemských sirotčích fondů tím, že přikázal část přebytků sirotčích pokladen vynahradiť k

³ NOVOTNÁ, V., BURDOVÁ, E., JURKOVÁ RIEDLOVÁ, J., *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem*. Olomouc: ANAG, 2016. ISBN 978-80-7554-022-5 s. 13.

účelům zaopatření a výchovy dětí osiřelých, opuštěných a zanedbaných.⁴ V historických zemích tak byly vytvořeny základy k vybudování soustavné péče o děti osiřelé a opuštěné. Z těchto fondů byla podporována jak péče v rodinách v individuální péči pěstounů, tak v ústavech a dotována činnost soukromých organizací a zařízení pro děti.

Současně se od začátku dvacátého století rozvíjela činnost dobrovolných organizací a institucí pro péči o mládež, ochotných spolupracovat se samosprávnými orgány při poskytování pomoci osiřelým a opuštěným dětem.

I během první světové války Česká zemská komise pro tyto děti otevírala dva i tři ústavy ročně a na svůj náklad umísťovala další děti do ústavů jiných institucí.

Péče o mládež po vzniku samostatné Československé republiky

Nabytím státní samostatnosti vznikly samostatné vlastní ústřední státní orgány, tedy ministerstva. Z pomocných orgánů se stávaly výkonné orgány a došlo též ke změně jejich názvů.

Vedle zemských a okresních péčí o mládež se rozvíjela činnost dalších spolků a zařízení dobrovolné sociální péče tak, že se veřejné správě sociální dostává vydatné pomoci při řešení naléhavých otázek sociální péče o mládež.⁵

V budování odborných sociálních institucí vzniklo hl. město Praha, které mělo od roku 1924 zřízen Ústřední sociální sbor a Ústřední sociální úřad a v jednotlivých obvodech místní sociální sbory a místní sociální úřadovny. Při Ústředním sociálním sboru byla zřízena komise péče o mládež.⁶

Mnichov a nacistická okupace

Důsledkem Mnichovské dohody zůstaly tisíce českých dětí na území zabraném Německem. Naštěstí se během několika dní tyto děti podařilo přemístit do vnitrozemí. Taky bylo potřeba pomoci mnoha rodinám a dětem uprchlíků před zimou.

⁴ NOVOTNÁ, V., BURDOVÁ, E., JURKOVÁ RIEDLOVÁ, J., *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem*. Olomouc: ANAG, 2016. ISBN 978-80-7554-022-5 s. 15.

⁵ NOVOTNÁ, V., BURDOVÁ, E., JURKOVÁ RIEDLOVÁ, J., *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem*. Olomouc: ANAG, 2016. ISBN 978-80-7554-022-5 s. 17.

⁶ NOVOTNÁ, V., BURDOVÁ, E., JURKOVÁ RIEDLOVÁ, J., *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem*. Olomouc: ANAG, 2016. ISBN 978-80-7554-022-5 s. 17.

Vývoj po roce 1945

Zaměstnance spolku okresní péče o mládež a jejich zemských ústředí převzal do svých rukou stát.

Zákon č. 69/1952 Sb., o sociálně-právní ochraně mládeže vycházel z mylných představ, že současně se změnou politických, sociálních a hospodářských poměrů v našich zemích vymizí automaticky i příčiny, pro něž je třeba dětem poskytovat ochranu především proti ohrožením, k nimž dochází přímo v rodinách, a že všichni občané budou plnit své poslání jako odpovědní rodiče svých dětí.

Roku 1964 nabyt účinnosti zákon o rodině, který umožní již bez omezení svěřit dítě do výchovy jiného občana než rodiče, jestliže občan poskytuje záruku jeho řádné výchovy.

Zákon z roku 1975 upravil také sociální péči, do které byla zahrnuta i sociálně-právní ochrana dětí jako jedna ze služeb sociální péče. Stav platný před účinností zákona z roku 1999 bylo nutné hodnotit jako neuspokojivý, neboť neodpovídal potřebám dětí a potřebné úrovni jejich ochrany v rozvíjející se občanské společnosti.

Při pohledu na vývoj sociálně-právní ochrany u nás, lze vidět velký posun – od dřívější spíše přísné „chudinské péče“, která se zaměřovala hlavně na základní materiální pomoc, až k dnešnímu propracovanému systému, který bere v úvahu jedinečnost každého dítěte.

Zatímco dříve byl stát vnímán hlavně jako kontrolní nástroj vůči „problémovým“ lidem, dnes se klade důraz především na ochranu práv jednotlivce. Tento vývoj vyústil v přijetí mezinárodních pravidel, která přinesla do českého práva nový pohled na postavení dítěte v rodině i ve společnosti.

Dnes je hlavním principem celé péče něco, co dříve v zákonech chybělo, a to nejlepší zájem dítěte, kterým se práce zabývá v následující podkapitole.

2.3 Princip „nejlepší zájem dítěte“

Jako mezinárodní základ byla roku 1989 v New Yorku přijata Úmluva o právech dítěte. Česká Republika je vázána touto úmluvou od roku 1990, kdy byla podepsána.

Tato úmluva zavazuje státy, které jsou jejími smluvními stranami, aby každé dítě, nacházející se pod jejich jurisdikcí bylo respektováno a aby byla zabezpečena jeho práva stanovená touto úmluvou.

Zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními nebo zákonodárními orgány.⁷

2.4 Preventivní X represivní rovina sociálně-právní ochrany dětí

Jedním ze základních principů sociálně-právní ochrany dětí je předcházení vzniku problémů nebo jejich narůstání. Zákon tím dává oprávnění komukoliv, na to, aby mohl upozornit rodiče, že jejich děti páchají skutky, které se neslučují s jejich věkem, slušným chováním či s pravidly, které určují hranice jednání tak, aby odpovídaly právním normám. Zákon také uděluje právo upozornit příslušné instituce (jako např. OSPOD) na nepřiměřené jednání či skutky rodičů a jiných osob, které jsou v tu dobu odpovědné za výchovu dětí, a na činy, které jsou v rozporu se správnou péčí o tyto děti.

Obecní úřady jsou povinny tyto děti aktivně vyhledávat a spolupracovat s jejich rodiči tak, aby rodiče plnili své povinnosti vyplývající z rodičovské odpovědnosti, napravovali nedostatky ve výchově a vedli děti tak, aby jejich chování nevedlo k ukládání výchovných opatření ani k podání návrhu k soudu.

Pokud orgán sociálně-právní ochrany dětí vyhodnotí situaci jako rizikovou, je jeho povinností na základě vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny zpracovat individuální plán ochrany dítěte, který vymezuje příčiny ohrožení dítěte, stanoví opatření k zajištění ochrany dítěte a poskytne pomoc rodině ohroženého dítěte a k posílení funkcí rodiny.

2.5 Děti a mladiství

Zákon soudnictví ve věcech mládeže používá pro označení dětí a mladistvých souhrnný pojem mládež. Za dítě se podle tohoto zákona považuje osoba, která v době spáchání protiprávního jednání ještě nedosáhla patnácti let věku. Naopak mladistvým je ten, kdo v době spáchání činu již dovršil patnáctý rok, avšak nepřekročil osmnáct let. Po dosažení této hranice by se jednalo o osobu plně trestně odpovědnou. U mladistvých se

⁷ ČESKO (ČESKOSLOVENSKO). Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104 ze dne 11. března 1991 o sjednání Úmluvy o právech dítěte. In Sběrka zákonů České a Slovenské federativní republiky. 1991, částka 22, s. 474–487. Dostupné z WWW: <<https://www.e-sbirka.cz/soubor/sb0022-1991.pdf>>.

navíc čin neoznačuje jako trestný čin, nýbrž jako provinění. U dětí do 15 let jde o čin jinak trestný (viz kapitola o trestní odpovědnosti mladistvých).

Ze sociálního hlediska dítě chápeme podle Úmluvy o právech dítěte z r. 1989 jako každou lidskou bytost mladší osmnácti let, tedy pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve.⁸

Z psychologického hlediska lze děti charakterizovat dle věkového určení. Pohled na člověka z hlediska věkového členění života je jedním z nejobvyklejších. Nejčastěji se setkáváme s rozlišením fází dětského věku, mládí či adolescence, dospělosti a stáří.⁹ Od narození po adolescenci lze vývojové fáze dělit na několik stadií:

Novorozenec a kojeneček (0–1 rok) - Dítě reaguje hlavně reflexivně a emočně. Postupně se učí ovládat své tělo a pohyby, čímž se rozvíjí základní poznávání světa. Velmi důležitý je kontakt s dospělým, protože právě vztahy v tomto období silně ovlivňují další citový vývoj.

Batole (1–3 roky) - Typické je poznávání světa skrze pohyb a smysly. Dítě experimentuje s předměty a začíná je napodobovat. Ke konci období se objevují symbolické hry (např. hra „na něco“), rozvíjí se představivost, gesta a řeč.

Předškolní věk (3–6 let) - Dochází k výraznému rozvoji řeči a myšlení. Dítě hodně napodobuje okolí, projevuje se zaměřením na sebe a silná potřeba pozornosti, ale také vzdor, kterým si buduje vlastní nezávislost. Formuje se vědomí vlastního „já“ a základy sebehodnocení.

Dětství a prepuberta (6–11 let) - Převažuje rozvoj myšlení a poznávacích schopností. Dítě se více orientuje na okolní svět a pravidla, učí se třídít, porovnávat a logicky uvažovat. Zlepšuje se pozornost, paměť a schopnost učit se. Citová a sexuální oblast je spíše utlumená.

Puberta (11–15 let) - Období silných emočních výkyvů a hledání identity. Dochází k narušení vnitřní rovnováhy, kolísání postojů k sobě i k ostatním a častějším konfliktům. Postupně se však osobnost začíná více sjednocovat a získává stabilnější rysy.

⁸ DUNOVSKÝ, J. A KOLEKTIV., *Sociální pediatrie.*, Vyd. 1., Praha: Grada, 1999. ISBN 80-7169-254-9 s. 40.

⁹ HELUS, Z., *Dítě v osobnostním pojetí: obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče.*, 2., přeprac. a rozš. vyd., Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-628-5 (brož.) s. 87.

Adolescence (15–22 let) - Formuje se vlastní světový názor, hodnoty a dlouhodobé cíle. Osobnost se stabilizuje, dochází k lepší rovnováze mezi emocemi a rozumem. Mladý člověk se postupně stává psychicky zralejší a ucelenější osobností.

Uvedené rozdělení podle věku ukazuje, že každé období vývoje má své vlastní potřeby i možná rizika. Pro sociální práci je ale důležité nevnímat tyto fáze jako striktně oddělené škatulky, ale spíš jako plynulý proces, kterým dítě postupně prochází.

V praxi to znamená, že u malého dítěte se pozornost zaměřuje hlavně na jeho základní potřeby a bezpečí. Naopak v pubertě a dospívání se zaměřuje více na podporu identity, vztahů s okolím a prevenci rizikového chování.

Respektování těchto rozdílů je důležité proto, aby sociální pracovník dokázal zvolit takový způsob komunikace a pomoci, který bude pro konkrétní dítě nebo dospívajícího srozumitelný a přijatelný.

2.6 Specifika dospívání a rizikové chování

Znalost rodiny dítěte, jejích vztahů uvnitř i vně, zvláště pak ve vztahu k její normě i k jejím případným poruchám je nezbytnou součástí posouzení celkového stavu a vývoje dítěte i řešení jeho případné problematiky. Proto by každý pracovník péče o dítě měl být schopen zhodnotit, jak rodina – v jakém rozsahu i kvalitě – uspokojuje aspoň základní potřeby dítěte s ohledem na jeho věk, stupeň vývoje apod. Zkrátka musí umět posoudit možné poruchy rodiny, ať už jsou v příčinném, sousledném nebo následném vztahu k situaci daného dítěte či dětí. Je tedy nutno znát nejenom potřeby dítěte, ale i poruchy jeho rodiny a vzájemnou vazbu mezi nimi.¹⁰

Podstatný vliv na socializaci a emoční vývoj dítěte, které se nachází na rozhraní dětství a dospívání mají rodiče a sourozenci. Významným činitelem utváření identity dítěte v rámci rodiny i širší společnosti je rodinná historie a generacemi předávané tradice. V širším kontextu zvažujeme i působení dalších blízkých příbuzných, jejichž intenzita je závislá na těsnosti mezigeneračních vztahů. Právě v každodenních činnostech dochází k učení nápodobou, k přejímání modelu rolí muže a ženy.¹¹

¹⁰ DUNOVSKÝ, J. A KOLEKTIV., *Sociální pediatrie.*, Vyd. 1., Praha: Grada, 1999. ISBN 80-7169-254-9 s. 101.

¹¹ SMÉKAL, V., LACINOVÁ, L., KUKLA, L. (eds.), *Dítě na prahu dospívání.*, [Brno]: Barrister & Principal, 2004. ISBN 80-86598-84-5 s. 151.

Výchova rodiče by měla být pro každé dítě naprosto čitelná, což znamená nastavení jasných pravidel „co za co bude“. Čitelný rodič podporuje ve svém dítěti jistotu, že každý problém se dá vyřešit, a pokud nastane nějaký prohřešek, ponese si za něj dítě určitý přirozený následek, kterým bude tento prohřešek vyřešen.¹²

2.7 Etiologie a příčiny delikventního chování

Etiologie delikventního chování se zabývá příčinami a podmínkami, které vedou jedince k porušování společenských a právních norem. Tyto příčiny vznikají vzájemným působením vnitřních (individuálních) a vnějších (sociálních a situačních) faktorů. Samotná existence jednoho faktoru zpravidla nestačí k rozvoji delikventního chování, rozhodující je jejich kombinace a dlouhodobé působení.

Mezi **vnitřní faktory** řadíme biologické a psychické charakteristiky jedince, které souvisejí s jeho vrozenými dispozicemi a individuálním vývojem. Patří sem zejména genetické predispozice, temperament, osobnostní rysy, psychické poruchy, úroveň sebekontroly, schopnost empatie a zvládání emocí. Významná část těchto charakteristik je do určité míry dědičná, avšak jejich projevy jsou ovlivňovány i prostředím, ve kterém jedinec vyrůstá.

Příklad: Jedinec s vrozeně impulzivním temperamentem a nízkou schopností sebekontroly může v emočně vypjatých situacích reagovat agresivně, což zvyšuje riziko násilného deliktu, zejména pokud není schopen regulovat své chování.

Vnější faktory zahrnují především sociální a situační vlivy, které formují chování jedince v průběhu jeho života. Mezi nejvýznamnější sociální faktory patří rodinné prostředí, vrstevnické skupiny, školní prostředí a širší socioekonomické podmínky. Dysfunkční rodina, nedostatečný dohled rodičů, konfliktní vztahy, zanedbávání či naopak příliš autoritativní výchova mohou významně přispívat ke vzniku delikventního chování.

Do vnějších faktorů patří také situační okolnosti, které mohou delikventní chování bezprostředně vyvolat. Jedná se například o stresové či konfliktní situace, silné emoční rozpoložení, intoxikaci alkoholem či jinými návykovými látkami, ale také o snadnou dostupnost příležitosti ke spáchání trestného činu. Tyto faktory často působí jako spouštěč již existujících predispozic.

¹² MARTÍNEK, Z., *Agresivita a kriminalita školní mládeže.*, Vyd. 1., Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2310-5 (brož.) s. 67.

Příklad: Mladistvý vyrůstající v rodině s častými konflikty a nedostatečným dohledem se může dostat do party vrstevníků, kde je drobná kriminalita považována za běžnou. V kombinaci s okamžitou příležitostí (např. nehlídaný majetek) může dojít ke spáchání deliktu.

2.8 Prevence kriminality dětí a mládeže

V rámci prevence kriminality mládeže je třeba se zabývat předcházením delikventního chování celé populace mladých lidí, tedy těch, kteří se delikventního chování dopustili, ale i mladých, kteří se ho sice nedopustili, ale podle jistých indicií je možné usuzovat, že by k němu mohly mít sklon.¹³

Z hlediska cílových objektů rozlišujeme tři druhy prevence:

Sociální prevence – její podstatou je vytváření příznivých sociálních a ekonomických podmínek. Hraje v ní roli především škola, rodina a OSPOD.

Situační prevence – je orientovaná na ochranu veřejného pořádku, zabezpečení majetku a bezpečnost života a zdraví lidí.

Viktimologická prevence – tato prevence je zaměřená na oběť a jak předejít tomu, aby se člověk stal obětí trestného činu. Zprostředkovává jí třeba Policie ČR nebo Probační a mediační služby pomocí osvěty a informovanosti.

Dále lze prevenci dělit z hlediska stádia vývoje kriminálního problému a podle okruhu adresátů preventivních aktivit:

Primární prevence kriminality – je zaměřena na celou populaci a jejím cílem je předcházet rizikovému chování.

Sekundární prevence kriminality – je zacílená na ohrožené skupiny, kde je šance že se objeví nebezpečný prvek nebo už se zde objevuje (například mládež experimentující s drogami).

Terciární prevence kriminality – je určena pachatelům a závislým. Cílem je léčba a zabránění recidivě.

¹³ UŠIAK, G., OBERUČ, J., SEČKA, P., *Kriminalita mládeže*. Strážnice: Veřejnosprávní vzdělávací institut, o.p.s. Strážnice, 2016. ISBN 978-80-905919-5-0 s. 45.

2.9 Přístup sociální práce k dětem s problémovým chováním

Sociálně-právní ochrana se poskytuje všem dětem bez rozdílu, bez jakékoliv diskriminace podle rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního etnického nebo sociálního původu.¹⁴ Poskytuje se také bezplatně. Specifickou povinností obecního úřadu je sledovat, zda je dětem zamezováno v přístupu do prostředí, které je z hlediska jejich vývoje a výchovy ohrožující.¹⁵ Orgány SPO mají také podle zákona o SPO oprávnění navštěvovat v obydlí dítě a rodinu, ve které žije, a zjišťovat jak s dítětem fungují rodiče nebo jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte, v jakých sociálních podmínkách dítě žije a jaké má chování. Obecní úřad obce s rozšířenou působností je povinen vypracovat individuální plán ochrany dítěte. Poté se formou případové konference situace ohroženého dítěte projedná s rodiči nebo i se samotným dítětem. Při řešení případu mohou spolupracovat i další pomáhající a zúčastněné subjekty a osoby. Další povinností obecního úřadu je v potřebném rozsahu poskytovat poradenskou pomoc rodičům, jiným osobám odpovědným za výchovu, kterým bylo dítě svěřeno rozhodnutím soudu do výchovy namísto rodičů, a rovněž zájemcům o osvojení dítěte nebo o svěření dítěte do pěstounské péče. O výchovných opatřeních může rozhodnout obecní úřad obce s rozšířenou působností nebo soud, pokud o nich nerozhodl orgán SPOD. Mapování dětí s problémovým chováním a následná sociální práce s nimi budou později zkoumány v praktické části práce.

2.10 Teoretická a odborná východiska

2.10.1 Výchova

Výchova a péče o děti jsou jako výsostná práva rodičů deklarována lidskoprávními dokumenty (např. čl. 32 zákona 2/1993 Sb., LZPS); stejně tak právo rodičů na pomoc státu při péči o dítě.¹⁶ Výklad tohoto práva zahrnuje jak materiální pomoc, tak pomoc, když rodina nezvládá, neumí nebo nemůže pečovat o dítě. Stát prvně posiluje rodiče do chvíle, kdy svým počínáním děti neohrožují nebo o ně nechtějí pečovat. Nutnost je při volbě řešení brát ohled na kontinuitu ve výchově dítěte a na jeho etnický, náboženský, kulturní a jazykový původ. Tato definice nám ukazuje, že základem pro

¹⁴ HOVORKA, D., *Sociálně-právní ochrana dětí: praktický průvodce a rádce úředníka*. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, 2021. ISBN 978-80-7616-105-4 s. 25.

¹⁵ HOVORKA, D., *Sociálně-právní ochrana dětí: praktický průvodce a rádce úředníka*. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, 2021. ISBN 978-80-7616-105-4 s. 35.

¹⁶ PRŮŠOVÁ, L., NOVOTNÁ, V., VOJTÍŠEK, P., *Praxe sociální práce v sociálně-právní ochraně dětí*. Praha: Univerzita Karlova, Nakladatelství Karolinum, 2025. ISBN 978-80-246-6100-1 s. 33.

správný vývoj dítěte je funkční rodinné prostředí a péče o zajištění jeho základních potřeb.

2.10.2 Etiologie

Z hlediska vývoje jedince lze období dospívání považovat za obtížnou etapu života. Tato etapa má svá specifika, a to jak ve sféře biologické, tak i psychologické a sociální. Mnoho mladistvých se v dané fázi života dostává do spousty vnitřních a vnějších konfliktů, různých stresových a krizových situací, jež ne všichni a ne pokaždé dokáží zvládnout.

Působením vnějších vlivů na vnitřní vlastnosti osobnosti vzniká etiologie, což mohou být příčiny ke vzniku kriminálního chování. Vnitřní příčiny spočívají v osobnosti pachatele a začleňují především psychopatii, schizofrenii, psychózu, mentální retardaci a lehkou mozkovou dysfunkci. Bývají sice zastoupeny v menší míře, ovšem jsou hůře korigovatelné než vnější příčiny. Jejich rozbořením se zabývá např. psychiatrie, psychopatologie aj. Vnější, hlavně sociální příčiny, jsou naopak spíše předmětem zkoumání sociologie, sociální práce, sociální pedagogiky aj. Jde především o vliv rodiny, školy, dále závadových skupin a jiných vlivů sociálního prostředí.¹⁷ To nám naznačuje, že základ pro správný směr vývoje dítěte je vnímání prostředí, ve kterém se pohybuje a jak se v něm i mimo něj chová. Lze si tak brzy všimnout a včasné podchytit možné závadové příčiny, které by pak mohly vést třeba k negativním myšlenkám dítěte.

2.10.3 Prevence delikvence

Největší zastoupení má především komunikace v rodině. Nemusí to ovšem vždy být rodič, kdo ovlivňuje komunikaci v rodině. Podněty pro komunikaci mohou přijít i ze strany dítěte, záleží už jen na rodiči, zda je využije, či nikoliv.¹⁸ Podpůrnou roli může v prevenci v rámci rodiny zastávat i škola. Ta může dát dětem podněty pro rozhovory s rodiči, rozvíjení zájmů a uplatnění jejich talentu, pro rozvíjení sebe sama. Celková komunikace s dítětem by se neměla podceňovat a brát na lehkou váhu, pouze malým rozhovorem se lze vcítit do dítěte, odkrýt spoustu věcí a třeba mu tak i pomoci v dilematických otázkách, které se nám třeba mohou zdát malichernými.

¹⁷ JEDLIČKA, R., KOŤA, J., *Analýza a prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže: aktuální problémy výchovy*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-555-8 s. 104.

¹⁸ Vsetín, 2002: soubor přednášek z konference, *Intervenční skupinové metody v prevenci kriminality*. Vsetín: Město Vsetín, 2003. ISBN 80-239-1642-4 s. 52.

Shrnutí teoretických východisek v této kapitole ukazuje, že sociálně-právní ochrana dětí je obor, který propojuje právo, sociologii i psychologii. Zároveň je zřejmé, že problémové chování mladých lidí nevzniká samo o sobě, ale je výsledkem kombinace vnitřních predispozic a vlivů okolí, přičemž rodina v tom hraje stále velmi důležitou roli.

Právě pochopení těchto souvislostí a důraz na včasnou prevenci jsou základem moderní sociální práce. Na těchto poznatcích pak navazuje praktická část práce, která se zaměří na to, jak se tyto principy a postupy využívají v praxi při řešení konkrétních případů problémového chování.

3 Legislativní a institucionální rámec v oblasti orgánu sociálně-právní ochrany dětí

Pro efektivní výkon sociální práce je nezbytné, aby byla ukotvena v pevném legislativním a institucionálním rámci. Tento rámec ale není jen o povinnostech a omezeních – jeho hlavním smyslem je chránit práva dítěte a umožnit odborný zásah státu do rodiny v případech, kdy je to potřeba.

V následujících podkapitolách se práce zaměří na konkrétní kompetence orgánů sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) a na nástroje, které jim zákon svěřuje k řešení situací, kdy běžné fungování rodiny selhává.

Pochopení toho, jak celý tento systém funguje, má pomoci k lepší představě o tom, jak se v České republice řeší prevence i postih v oblasti kriminality mládeže.

3.1 Orgány sociálně-právní ochrany dětí

Specializované orgány, které dětem poskytují sociálně-právní ochranu, či jinak zajišťují její výkon, jsou obecnými orgány určenými k ochraně dětí soudy a k poskytování sociálně-právní ochrany. Toto postavení mají přidělené zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Jedná se především o obecní úřady, krajské úřady, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Úřad pro mezinárodní ochranu dětí a Úřad práce České republiky.

3.2 Vymezení a působnost orgánu sociálně-právní ochrany dětí

Zákon ukládá obecním úřadům povinnost vyhledávat děti, kterých chování neodpovídá jejich věku, slušnému chování či pravidlům jednání odpovídajícím právním normám. Má též povinnost sledovat, zda děti nenavštěvují nevhodné prostory, jako jsou herny, hostince a další prostory, kde se nabízejí nebo užívají návykové látky. Přísluší mu také povinnost navázat kontakt s dítětem nebo rodiči a poskytnout ať už v rámci své působnosti nebo ne, pomoc a radu. Obec má také povinnost vytvářet kulturní, sportovní a zájmovou činnost pro děti, aby jejich pozornost obrátila od negativních vlivů. Ukládá se mu sledovat působení nepříznivých vlivů na děti a činit potřebná opatření. Má povinnost pravidelně vyhodnocovat situaci dítěte a jeho rodiny. Pokud se jedná o dítě v ohrožení je jeho povinnost podle vyhodnocení vypracovat individuální plán ochrany dítěte. V rámci zákona má povinnost pořádat případové konference ve spolupráci s rodiči, dítětem a jinou osobou odpovědnou za výchovu dítěte a dalšími prizvanými osobami.

3.3 Role orgánu sociálně-právní ochrany dětí v práci s rizikovou mládeží

Úkolem orgánů s povinností sociálně-právní ochrany dětí je zajistit to, aby děti byly chráněné před situacemi, které by ohrozily jejich fyzické, psychické či sociální zdraví. Mají tedy povinnost zasáhnout a pomoci rodinám a dětem v obtížné situaci.

Podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže vstupuje OSPOD do řešení i v případech, pokud dítě mladší patnácti let nebo mladistvý poruší podmínky odpovědnosti za protiprávní činy uvedené v trestním zákoně.

Pokud tomu nastane, je důležitá spolupráce mezi orgánem sociálně právní ochrany dětí a rodinou. Sociální práce s rodiči, dětmi nebo jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte se nejčastěji realizuje metodou případové práce s jednotlivcem a často také metodou práce s rodinou. Dalšími užívanými metodami jsou případové konference a v posledních letech i rodinné konference.¹⁹

Důležitým pilířem prevence je zprostředkovat mladistvým takové činnosti, které odvedou pozornost od negativních jevů a minimalizují nebezpečí vzestupu delikventní kariéry, nebo po jejím nárůstu poskytnou ohroženému mladému člověku dobře cílenou pomoc už na počátku negativního vývoje jeho chování. Jsou tím myšlené například různé preventivní programy.

K typovým projektům prevence patří například:

- zájmové aktivity
- vzdělávací aktivity
- sportovní aktivity

Cílová skupina těchto aktivit je mládež, která pochází ze sociálně slabého a rizikového prostředí, nebo tráví svůj čas touláním, čímž se do takového prostředí může snadno dostat.

Je důležité zdůraznit, že role OSPOD při práci s rizikovou mládeží není jen administrativní, ale hlavně zaměřená na pomoc a motivaci. Preventivní aktivity, jako jsou sport, vzdělávání nebo různé zájmové činnosti, nemají samy o sobě být cílem – jejich

¹⁹ PRŮŠOVÁ, L., NOVOTNÁ, V., VOJTÍŠEK, P., *Praxe sociální práce v sociálně-právní ochraně dětí*. Praha: Univerzita Karlova, Nakladatelství Karolinum, 2025. ISBN 978-80-246-6100-1 s. 59.

smyslem je pouze nabídnout mladému člověku lepší způsob, jak trávit volný čas, a dát mu možnost zažít úspěch v pozitivním prostředí.

Z praxe vyplývá, že právě kvalitní nabídka volnočasových aktivit patří k nejúčinnějším způsobům, jak předcházet opakovanému problémovému chování. Pomáhá totiž omezit vliv nevhodného okolí a přerušit vazby na rizikové vrstevnické skupiny.

3.4 Role a funkce orgánu sociálně-právní ochrany dětí v systému péče o ohrožené děti

Podle zákona o SPOD, jsou vymezeny další instituty a pravomoci pro plnění povinností obecních úřadů obcí s rozšířenou působností. Ty mají za úkol pravidelně vyhodnocovat situaci dítěte a jeho rodiny, na základě vyhodnocení situace zpracovat individuální plán pro ochranu dítěte a pořádat případové konference, v jejichž rámci budou řešeny konkrétní situace ohrožených dětí a jejich rodin za účasti rodičů apod.

Proces vyhodnocování se dělí do tří základních fází a to:

Úvodní vyhodnocení, které obsahuje informace o rodičích dítěte, jeho rodinném prostředí a základní informace, které se vztahují k možnému ohrožení dítěte. Určuje, zda orgán SPOD považuje dítě za ohrožené či nikoli a je mu třeba začít poskytovat SPO, anebo bude dostačovat pouze poskytnutí základního sociálního poradenství.

Podrobné vyhodnocení slouží k hlubší analýze situace dítěte a rodiny včetně širšího kontextu za účelem nalezení zdrojů podpory. Za cíl má identifikaci potřeb dítěte a jeho rodiny a ověření jejich naplňování, zjistit silné stránky rodičů či jiných osob odpovědných za výchovu dítěte a jejich kapacitu s ohledem na uspokojování potřeb dítěte. V hlavním zájmu je nalézt optimální řešení z hlediska nejlepšího zájmu dítěte. Orgán SPOD může kdykoliv během procesu vyhodnocení dospět k závěru, že situace dítěte jeho intervenci nevyžaduje.

Třetí fází je **opakované vyhodnocení**, které hodnotí účinek zvolených opatření. Toto pravidelné „přehodnocování“ je nezbytné provádět průběžně, a to minimálně jednou za půl roku. V případě dětí v náhradní institucionální péči minimálně jednou za tři měsíce.

3.5 Individuální plán ochrany dítěte (IPOD)

Obecní úřad s rozšířenou působností je povinen vypracovat individuální plán ochrany dítěte na základě provedeného vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny, a to

nejpozději do jednoho měsíce od zařazení dítěte do základní evidence vedené obecním úřadem ORP.

Individuální plán ochrany dítěte slouží především k určení příčin, které vedou k ohrožení dítěte, a k navržení opatření na jeho ochranu. Zároveň má za cíl poskytnout podporu rodině ohroženého dítěte a posílit její funkce. Plán stanovuje konkrétní cíle a kroky zaměřené na ochranu dítěte, naplňování jeho zjištěných či nedostatečně zajištěných potřeb a na odstranění příčin ohrožení. Tyto cíle a kroky jsou vytvářeny ve spolupráci s rodiči dítěte, osobami odpovědnými za jeho výchovu a s dalšími odborníky. Plán je pravidelně vyhodnocován a aktualizován podle aktuální situace dítěte a jeho rodiny, přičemž zvláštní důraz je kladen na průběžnou aktualizaci u dětí, jimž bylo uloženo výchovné opatření, a u dětí žijících v náhradním výchovném prostředí.

Individuální plán ochrany dítěte (IPOD) můžeme chápat jako důležitý dokument, který pomáhá dát práci s rodinou jasný řád a přehlednost. Díky tomu, že stanovuje konkrétní cíle i časový plán, se předchází zbytečnému protahování řešení a zároveň se posiluje odpovědnost rodičů za zlepšení situace.

Velký význam má IPOD hlavně v případech, kdy se na řešení podílí více institucí, jako je škola, policie nebo psycholog. V takové situaci slouží jako společný „plán“, který pomáhá všem lépe spolupracovat a směřovat ke stejnému cíli – ochraně dítěte a jeho zdravému vývoji.

IPOD zastupuje koordinační roli příslušného orgánu SPOD, při řešení situace ohroženého dítěte. Proto je namístě pouze v případech, kdy je dítě v ohrožení. V souladu s IPOD postupují zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, smluvní strany dohody o výkonu pěstounské péče i další subjekty zapojené do péče o dítě. Tento plán zároveň představuje klíčový pilíř spolupráce mezi orgány sociálně-právní ochrany dětí a zařízeními zajišťujícími výkon ústavní nebo ochranné výchovy.

3.6 Právní rámec

Pokud mladistvý spáchá provinění, které je příslušnými orgány registrováno, musí logicky navazovat určitá forma postihu. Nejprísnejší formou postihu takového jednání, kterého se mladistvý dopustí, je trestněprávní sankce. Problematika sankcionování mladistvých je upravena v zákoně č. 218/2003 Sb. Vychází se zde z potřeby specifického přístupu k mladistvým, který je dán především skutečností, že mladistvý jako osoba mladší osmnácti let zasluhuje, alespoň v oblasti trestněprávní, zvýšenou ochranu a

individuální přístup z pohledu odpovědnosti, trestních sazeb a sankcionování či řízení obecně.

Sankce ukládané mladistvým mají odlišné členění, odpovídající charakteru spáchaného provinění, a zohledňující rozumovou a mravní vyspělost mladistvého pachatele.²⁰

Vymezení právních zdrojů

Úprava péče o děti, odpovědnosti mladistvých a ukládání opatření je v ČR rozdělena mezi několik zákonů. Nejdůležitější je **zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže (ZSM)**. Tento zákon nabyl účinnosti dne 1. ledna 2004 a pojímá o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů.

Upravuje podmínky odpovědnosti mládeže za protiprávní činy uvedené v trestním zákoně, opatření ukládaná za takové protiprávní činy, postup, rozhodování a výkon soudnictví ve věcech mládeže.

Projednáváním protiprávních činů, kterých se dopustili děti mladší patnácti let a mladiství, se sleduje, aby se na toho, kdo se takového činu dopustil, užilo opatření, které účinně přispěje k tomu, aby se nadále páchaní protiprávního činu zdržel, a našel si společenské uplatnění odpovídající jeho schopnostem a rozumovému vývoji a podle svých sil a schopností přispěl k odčinění újmy vzniklé jeho protiprávním činem; řízení musí být vedeno tak, aby přispívalo k předcházení a zamezování páchaní protiprávních činů.

Pokud tento zákon nestanoví jinak, užije se na toho, kdo v době spáchaní činu nepřekročil osmnáctý rok věku, obecných právních předpisů.²¹

Dalším důležitým zákonem je **zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (ZSPOD)**. Ten upravuje preventivní a sociálně-výchovná opatření a definuje roli OSPOD a postupy při ohrožení dítěte. Je to soubor různých opatření a nástrojů, které jsou

²⁰ MIFEK, J. *Mravnostní kriminalita páchaná mladistvými pachateli*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2023. ISBN 978-80-261-1201-3 s. 171.

²¹ JELÍNEK, J., MELICHAROVÁ, D. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: s poznámkami a judikaturou*. Praha: Linde, 2004. ISBN 80-7201-493-5 s. 5.

využívané s vědomím, že základním principem při poskytování sociálně-právní ochrany je nejlepší zájem o blaho dítěte.

A také **zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (NOZ)**, který řeší rodičovskou odpovědnost, povinnosti rodičů a výchovná opatření civilního soudu. Rodičovská odpovědnost zanikne společně s povinností dohledu rodičů nad nezletilým okamžikem, kdy dítě nabude zletilost. Zaniknout může také smrtí osoby dohlížející nebo dohlížené nebo rozhodnutím soudu.

Další zákony, které upravují pojem sociálně-právní ochrana dětí, jsou:

- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Z přehledu zákonů a pravomocí jednotlivých institucí je vidět, že český systém sociálně-právní ochrany stojí hlavně na spolupráci a zapojení více subjektů. Zákony (zejména ZSM a ZSPOD) zároveň zohledňují to, že u mladistvých pachatelů je důležitější náprava a návrat do běžného života než samotný trest.

Celý tento systém je nastavený tak, aby dokázal reagovat na různé situace – od menších výchovných problémů až po závažnou trestnou činnost.

To, jak se tyto nástroje správně využívají v praxi, je klíčové pro úspěšnou sociální práci. Právě konkrétní postupy a jejich výsledky pak budou rozebrány v praktické části této bakalářské práce.

4 Psychologické a sociální dopady výchovných opatření

Aplikace výchovných opatření představuje jeden z nejcitlivějších momentů v celém procesu sociálně-právní ochrany dětí. Nejde totiž jen o splnění zákonných požadavků, ale o výrazný zásah do života mladého člověka i jeho rodiny. V této kapitole se proto práce zaměří na to, jak tato opatření působí na psychiku dospívajících a jak ovlivňují vztahy v jejich okolí.

Je důležité si uvědomit, že výchovná opatření nikdy nepůsobí izolovaně. Jejich účinek závisí nejen na tom, jak jsou nastavená, ale také na osobnosti dítěte a jeho schopnosti se s danou situací vyrovnat.

Cílem následujícího textu je ukázat, že úspěch těchto opatření nespočívá jen v tom, že se mladý člověk vyhne dalším problémům, ale hlavně v tom, že dojde ke skutečné změně jeho postoje k sobě samému i ke společnosti.

Výchovná opatření nacházejí své uplatnění zejména v situacích, kdy mladistvý začnou mít problém s dodržováním společenských či právních norem. Měla by sloužit jako preventivní nástroj a ovlivnit chování dítěte nebo mladistvého ve chvíli, kdy jsou jeho výchovné problémy natolik závažné, že na ně nestačí jiná mírnější opatření. Měla by také zabránit dalšímu rizikovému jednání. Tato opatření se většinou netýkají pouze dítěte nebo mladistvého, ale dotýkají se také jeho rodinného prostředí a blízkého sociálního okolí. Rodičům v těchto případech pomáhá samotný OSPOD.

Účinnost výchovných opatření závisí na psychologických a sociálních faktorech, které formují osobnost dítěte a jeho vztah k autoritám, pravidlům a společenským normám. Významnou roli zde hraje především rodinné prostředí, vztahy mezi členy rodiny, způsob výchovy, ale také vliv vrstevnických skupin, školy a dalších institucí. Při vhodné aplikaci mohou výchovná opatření přispět k pozitivní změně chování dítěte, posílení jeho sociálních dovedností a k lepšímu zařazení do společnosti.

4.1 Dopad výchovných opatření na chování dítěte

Výchovná opatření by měla pozitivně ovlivnit chování dítěte nebo mladistvého a přispět k jeho nápravě a znovuzařazení do společnosti. Jejich hlavním účelem není postih formou trestu, ale především výchovné působení, které má vést k uvědomění si důsledků vlastního jednání a k přijetí společenských pravidel chování. Vhodně zvolené a

aplikované výchovné opatření může napomoci k uvědomění si odpovědnosti dítěte za vlastní jednání a k postupnému odstranění rizikového či delikventního chování.

Z psychologického pohledu je klíčové, aby dítě nevnímalo výchovné opatření jako projev bezmoci dospělých nebo jako nespravedlivý trest, který v něm vyvolává odpor. Pokud má skutečně dojít ke změně, musí být celý proces nastaven tak, aby podporoval jeho vlastní motivaci něco zlepšit.

U dospívajících, pro které je typické vymezování se vůči autoritám, je to ještě složitější. Pokud je ale opatření vysvětleno s respektem a jasně se ukáže souvislost mezi chováním a jeho následky, může opatření sehrát důležitou roli v následném vývoji dospívajícího.

Pomáhá totiž nastavit hranice, které mohly dříve chybět, a zároveň dává dítěti bezpečný prostor, kde se může učit novému chování bez strachu z okamžitého odmítnutí okolím.

4.2 Dopad opatření na rodinné prostředí

Rodinné prostředí hraje významnou roli při realizaci výchovných opatření a může výrazně ovlivnit jejich celkovou efektivitu. Výchovná opatření se často netýkají pouze samotného dítěte, ale nepřímo zasahují také do fungování rodiny a vztahů mezi jejími členy. Spolupráce rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte je proto důležitým předpokladem úspěšného působení těchto opatření. Aktivní zapojení rodiny může přispět k vytvoření stabilnějšího a podpůrného prostředí, které napomáhá pozitivní změně chování dítěte.

Je ale potřeba počítat i s tím, že tyto zásahy mohou mít i svou negativní stránku. Zapojení OSPOD do rodiny může u rodičů vyvolat pocity selhání, studu nebo nálepky „problémové rodiny“. To pak někdy vede k napětí mezi rodiči a dítětem, kdy je dítě vnímáno jako příčina potíží s úřady.

Proto je důležité, aby sociální práce neřešila jen samotné dítě, ale zaměřila se i na podporu rodičů a zlepšení vztahů v rodině.

Dobře nastavené opatření by nemělo rodinu rozdělovat na „viníky a kontrolory“, ale naopak ji zapojit jako hlavní oporu pro dítě. Jen rodina, která chápe smysl opatření a

přijme ho za své, může zajistit, že bude mít dlouhodobý efekt i po skončení oficiální pomoci.

4.3 Sociální dopady opatření

Vedle rodinného prostředí mají na účinnost výchovných opatření vliv také širší sociální faktory. Sociální stránka výchovných opatření souvisí totiž s takzvaným „nálepkováním (labellingem)“. Hrozí totiž, že mladý člověk, který nějaké opatření dostane, bude okolím – spolužáky nebo učiteli – vnímán hlavně podle své chyby.

Velkou roli v tom hraje škola. Ta by měla vytvářet prostředí, kde má dítě šanci začít znovu a není pořád bráno jako „problémové“.

Důležité je také zapojení do zdravého kolektivu, například přes sport nebo jiné zájmové aktivity. Právě to pomáhá předcházet tomu, aby se mladý člověk vracel k rizikovému chování jen proto, že v něm nachází pocit přijetí a vlastní hodnoty. Mezi širší sociální faktory patří například prostředí školy, vztahy s vrstevníky nebo celkové sociální podmínky, ve kterých dítě vyrůstá. Výchovná opatření mohou přispět k lepšímu zařazení dítěte do společnosti a pomoci mu respektovat společenské normy.

4.4 Faktory ovlivňující úspěšnost opatření

Úspěšnost výchovných opatření závisí na řadě faktorů, které mohou ovlivňovat dopad na chování dítěte nebo mladistvého. Významnou roli zde hraje zejména spolupráce dítěte, jeho rodiny a odborných institucí, které se na řešení situace podílejí. Důležitá je také správná volba opatření s ohledem na individuální potřeby dítěte, jeho osobnostní charakteristiky a sociální prostředí, ve kterém vyrůstá. Efektivní spolupráce mezi orgány sociálně-právní ochrany dětí, školou, rodinou a dalšími institucemi může výrazně přispět k dosažení pozitivních výsledků.

Závěrem lze konstatovat, že psychologické a sociální dopady výchovných opatření mohou být dvojí – mohou pomoci ke změně k lepšímu, ale také mohou přinášet napětí a problémy. O úspěchu přitom nerozhoduje přísnost opatření, ale spíš to, jak dobře je přizpůsobené konkrétní situaci a jak včas je použité.

Jak ukazuje předchozí text, nejdůležitější roli hraje lidský přístup – tedy schopnost odborníků navázat s dítětem i rodinou vztah založený na důvěře, ne jen na kontrole.

Tyto poznatky budou dále porovnány s praxí v další části práce, která se zaměří na konkrétní zkušenosti ze sociálně-právní ochrany dětí.

5 Praktické výzvy a efektivita aplikace výchovných a trestních opatření

Přechod od teorie k praktickému využití opatření je důležitým momentem v systému justice pro mládež. Tato kapitola se proto zaměřuje na konkrétní možnosti, které má stát ve chvíli, kdy selže prevence ze strany rodiny nebo školy a dojde k porušení zákona.

Je důležité si uvědomit, že výběr mezi výchovným, ochranným nebo trestním opatřením není jen formální krok, ale zásadní rozhodnutí, které ovlivní další směřování mladého člověka.

Cílem následujícího textu je ukázat, jak jsou tato opatření uspořádána a zdůraznit, že jejich účinnost závisí hlavně na tom, jak dobře se přizpůsobí konkrétnímu případu a zda v nich převažuje výchovný, a ne jen trestající přístup.

5.1 Výchovná opatření

V § 13 odst. 1 zákona o SPOD jsou vymezeny čtyři druhy výchovných opatření. Jedná se o napomenutí; dohled nad dítětem; uložení omezení dítěti, rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu k zabránění působení škodlivých vlivů na výchovu dítěte; a uložení dítěti rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte povinnosti využít odbornou poradenskou pomoc, účastnit se prvního setkání se zapsaným mediátorem v rozsahu tří hodin nebo rodinné terapie.

Dle § 13 odst. 1 zákona o SPOD a § 925 odst. 1 občanského zákoníku může o výchovných opatřeních rozhodnout obecní úřad obce s rozšířenou působností nebo soud, pokud o nich nerozhodl příslušný orgán SPOD. Ovšem pouze v případě, pokud uložení výchovného opatření vyžaduje zájem na řádné výchově dítěte a předchozí projednání nedostatků ve výchově dítěte nebo v chování dítěte s rodiči nebo s jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte nevedlo k nápravě.

Je však nutné odlišovat tato výchovná opatření podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, od výchovných opatření ukládaných podle zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže. ZSVM upravuje postup vůči dětem mladším patnácti let a mladistvým, kteří se dopustili činu jinak trestného nebo provinění. V jeho rámci mohou být ukládána výchovná opatření, přičemž vedle nich zákon stanoví také ochranná opatření a trestní opatření. Podle tohoto zákona VO (např. dohled

probačního úředníka) ukládá soud nebo státní zástupce. Z tohoto důvodu je nutné tyto právní úpravy důsledně rozlišovat.

5.2 Trestní opatření

V § 24 odst. 1 zákona o soudnictví ve věcech mládeže je vymezeno několik druhů trestních opatření. Patří mezi ně obecně prospěšné práce; peněžité opatření; peněžité opatření s podmíněným odkladem výkonu; propadnutí věci; zákaz činnosti; zákaz držení a chovu zvířat; vyhoštění; domácí vězení; zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce; odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu (podmíněně odsouzení); odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem; a odnětí svobody nepodmíněně.

Tato trestní opatření může soud pro mládež mladistvému uložit za spáchané provinění.

5.3 Trestní odpovědnost mladistvých

Dítě je ten, kdo v době spáchání činu jinak trestného nepřekročil 15. rok věku. **Mladistvý** je ten, kdo v době spáchání provinění dovršil 15. rok a nedovršil 18. rok svého věku. Mladistvý, který v době spáchání činu nedosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat protiprávnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný. **Mládež** jsou děti mladší 15 let a mladiství. **Protiprávním činem** se rozumí provinění, trestný čin nebo čin jinak trestný. Mezi opatření se řadí **výchovná opatření, ochranná opatření, trestní opatření ukládané mladistvým a opatření ukládaná dětem mladším patnácti let.**

K delikventnímu jednání mládeže dochází často ve skupinách vrstevníků, kde dochází k vzájemnému předávání názorů, postojů a vzorců chování, což bývá velice významné z hlediska vzniku delikventního chování mládeže. Při odhalení ovšem dochází k tomu, že nejsou potrestáni všichni viníci, ale zpravidla tzv. obětní beránek (nejslabší v rámci hierarchie skupiny).²²

Fenomén „obětního beránka“ ve skupinách vrstevníků ukazuje na jeden z nejnáročnějších problémů v praxi sociální práce a justice. Často se totiž stává, že trest nepostihne toho, kdo problém skutečně způsobil, ale spíše nejslabšího člena skupiny. Pro

²² FIRSTOVÁ, J., *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-521-0 s. 31.

OSPOD i soudy je pak složité správně posoudit, kdo nese skutečnou odpovědnost a jak velký vliv mělo okolí.

Nabízí se také otázka, jak moc má smysl potrestat jednoho jedince, když prostředí celé skupiny zůstává stejné. Právě proto je důležité zapojit více odborníků a dívat se na situaci komplexně.

Samotný trest by měl být doplněn důkladným poznáním vztahů a prostředí, ve kterém se mladý člověk pohybuje. Jen tak lze předejít tomu, aby se k problémovému chování vracel například kvůli snaze znovu získat své postavení ve skupině.

Dalším z typických znaků kriminality mladých lidí je také neadekvátnost jejich jednání, neschopnost odložení uspokojení svých potřeb a nadměrná brutalita.

Kriminalita mládeže se vyznačuje též nedostatečnou přípravou, plánováním a vysokou mírou latence (tedy neodhaleností trestné činnosti). Především u méně závažných bagatelních deliktů, společnost přihlíží k tomu, že se trestné činnosti dopustily děti a do jisté míry to toleruje.

Na trestní odpovědnost mladistvých lze pohlížet i z psychologického hlediska. A to zda se daný člověk na základě svých morálních hodnot a faktorů prostředí přiklání na stranu norem společnosti, nebo proti nim, tudíž zda bude jednat v souladu se zákonem, nebo se rozhodne meze zákona překročit. Charakter člověka se tvoří pod vlivem raných zkušeností dítěte nabytých v jeho konkrétním sociálním prostředí, zejména v rodině, vrstevnických skupinách a ve škole.²³ Hodnoty vzorů dítěte, převážně rodičů, mají vliv na to, které normy dítě přijímá za své v procesu socializace. I po utvoření relativně stabilního charakteru mohou faktory sociálního prostředí dítě silně ovlivňovat. Může na to mít vliv konkrétní situace, například „vyhecování“ vrstevníky. V takovýchto situacích dítě často zapomene na nějaké morální hodnoty a převáží u něho chť se „vytáhnout“ před ostatními kamarády. Tudíž svoji trestnou odpovědnost v tu chvíli neřeší.

5.4 Řešení kriminality mladistvých

V rámci kriminality páchané mladistvými a způsobů jejího řešení je kladen důraz především na prevenci. Samotný pojem prevence je vyvozován z latinského slova

²³ MORAVCOVÁ, E., PODANÁ, Z., BURIÁNEK, J., A KOL., *Delikvence mládeže: trendy a souvislosti*. Praha: Triton, 2015. ISBN 978-80-7387-860-3 s. 165.

„praeventus“ a značí předcházení, nebo ochranu před potenciálním ohrožením.²⁴ Prevenci kriminality lze chápat jako ochranné opatření, které je učiněno se záměrem předejít spáchání delikventního jednání nebo činu ať už poprvé spáchanému nebo recidivnímu.

Je nutné při úvahách o možnostech řešení kriminality mládeže vzít v potaz specifickou tuto věkovou kategorii, psychosociální vývoj jedince, míru dosažené úrovně chování, psychické, rozumové, mravní a sociální zralosti. Jedná se o aspekty silně podmíněné kvalitou socializačního procesu v prostředí, nejčastěji rodinném, ve kterém bylo dítě vychovááno. Právě rodina sehrává v socializaci dítěte rozhodující úlohu. Je to určující prostředí pro rozvoj jeho osobnosti v prosociálním slova smyslu.²⁵ Bohužel ve společnosti nastávají situace, v nichž právě rodina ve svých základních funkcích selhává a dítě v rodinném prostředí nenachází příznivé podmínky pro uspokojení svých základních potřeb. Tím v procesu socializace u dítěte dochází k problémům, které mohou následně vyústit až v porušování etických, společenských, ale i právních norem.

V případech nefunkční rodiny, která pro dítě představuje jisté ohrožení, je na místě zásah kompetentních institucí. Jedná se vždy o intervenci z vnějšku. V případech zásahu do intimního prostředí rodiny je třeba respektovat její práva a soukromí, stejně tak jako práva dítěte. Je tedy třeba se řídit především Listinou základních práv a svobod a Úmluvou o právech dítěte. Další jednotlivá ustanovení pro intervenční zásahy ze strany státu lze najít například v občanském zákoníku nebo v zákoně o sociálně-právní ochraně dětí.

Zásah do soukromí rodiny, i když je opřený o zákon, s sebou ovšem vždy nese riziko nedůvěry nebo odporu vůči státu. Z praxe ale vyplývá, že právě tento „tlak zvenčí“ může být pro nefungující rodinu impulsem ke změně, kterou by sama nezvládla. Důležité je najít rovnováhu mezi autoritou a partnerským přístupem. Pokud rodina pochopí, že zásah státu není proti ní, ale má chránit dítě a podpořit jeho vývoj, výrazně se zvyšuje šance na zlepšení situace. Díky tomu se často podaří stabilizovat rodinné prostředí bez nutnosti sahát k nejkrajnějším řešením, jako je například umístění dítěte do ústavní péče.

²⁴ KRAUS, B., HRONCOVÁ, J., *Sociální patologie*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2010. ISBN 978-80-7435-080-1 s. 42.

²⁵ FIRSTOVÁ, J., *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-521-0 s. 115.

5.5 Opatření ukládaná mladistvým

Jsou zaměřena především na prevenci páchaní kriminality a na snižování obav z ní ve společnosti. Jejich smyslem je omezit rozsah i závažnost kriminality a zároveň zmírnit její negativní dopady. Toho lze dosahovat například snižováním kriminogenních příležitostí nebo působením na osoby, které by se mohly stát pachateli či oběťmi trestné činnosti. Účelem opatření vůči mladistvému je především vytvoření podmínek pro jeho sociální a duševní rozvoj. Bere se přitom ohled na jím dosažený stupeň rozumového a mravního vývoje, osobní vlastnosti, rodinnou výchovu, prostředí, z něhož mladistvý pochází, i jeho ochrana před škodlivými vlivy a předcházení dalšímu páchaní provinění.

Výchovná opatření

Tato opatření se ukládají, dojde-li k upuštění od trestního opatření nebo při podmíněném upuštění od trestního opatření. Dovoluje-li to jejich povaha, mohou se použít vůči mladistvému i vedle uloženého ochranného nebo trestního opatření nebo v souvislosti se zvláštními způsoby řízení. Nejdéle je lze uložit na dobu současně stanovené zkušební doby u podmíněného odsouzení nebo podmíněného odložení peněžitého opatření. Pokud jsou ukládána samostatně nebo vedle jiného ochranného nebo trestního opatření, lze je uložit nejdéle na dobu tři let.

Výchovnými opatřeními jsou:

- Dohled probačního úředníka,
- Probační program,
- Výchovné povinnosti,
- Výchovná omezení,
- Napomenutí s výstrahou.

Výchovná opatření může soud pro mládež a v přípravném řízení státní zástupce ukládat se souhlasem osoby, proti níž se řízení vede, již v průběhu trestního řízení, a to nejdéle do jeho pravomocného skončení. Mladistvý může kdykoli v průběhu řízení až do jeho pravomocného skončení svůj souhlas odvolat prohlášením adresovaným soudu pro

mládež a v přípravném řízení státnímu zástupci, který vede řízení. Výkon výchovného opatření tím končí.²⁶

Výchovná opatření mají za úkol regulovat způsob života mladistvého, a tím podporovat a zajišťovat jeho výchovu. Pokud je nemožné, nebo na mladistvém nelze úplné nebo včasné plnění výchovného opatření spravedlivě požadovat, soud pro mládež a v přípravném zařízení státní zástupce nařízené výchovné opatření zruší nebo změní.

Ochranná opatření

Ukládají se v případě, že by požadované nápravy nebylo dosaženo uložením opatření výchovných. Jejich účelem je kladně ovlivnit duševní, mravní a sociální vývoj mladistvého a chránit společnost před pácháním provinění mladistvými.²⁷ Tato opatření jsou ukládána těm mladistvým, kteří vykazují znaky zanedbané výchovy, duševní poruchy, závislosti na návykových látkách a je tím pádem dáno vyšší riziko, že se bude jejich trestná činnost opakovat.²⁸ Ochrannou výchovu lze uložit pouze podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže, ostatní ochranná opatření se ukládají podle trestního zákona.

Ochrannými opatřeními jsou:

- Ochranné léčení,
- Zabezpečovací detence,
- Zabraní věci,
- Zabraní části majetku,
- Ochranná výchova.

Trestní opatření

Za spáchané provinění může soud pro mládež mladistvému uložit pouze tato trestní opatření:

²⁶ JELÍNEK, J., MELICHAROVÁ, D. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: s poznámkami a judikaturou*. Praha: Linde, 2004. ISBN 80-7201-493-5 s. 33.

²⁷ JELÍNEK, J., MELICHAROVÁ, D. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: s poznámkami a judikaturou*. Praha: Linde, 2004. ISBN 80-7201-493-5 s. 41.

²⁸ MIFEK, J. *Mravnostní kriminalita páchaná mladistvými pachateli*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2023. ISBN 978-80-261-1201-3 s. 177-178.

- Obecně prospěšné práce,
- Peněžitě opatření,
- Peněžitě opatření s podmíněným odkladem výkonu,
- Propadnutí věci
- Zákaz činnosti,
- Vyhoštění,
- Odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu (podmíněné odsouzení),
- Odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem,
- Odnětí svobody nepodmíněné.

Trestní opatření uložené podle zákona soudnictví ve věcech mládeže v návaznosti na trestní zákon musí vzhledem k okolnostem případu a osobě i poměrům mladistvého napomáhat k vytváření vhodných podmínek pro další vývoj mladistvého; výkonem trestního opatření nesmí být ponížena lidská důstojnost.

Zásady ukládání trestních opatření

- **zásada subsidiarity trestní represe** – trestní opatření jen tehdy, když nestačí opatření výchovná
- **zásada individuálního přístupu** – přihlídnutí k věku, vyspělosti a prostředí
- **výchovný charakter trestu** – trest má primárně vychovávat, ne represivně postihovat

Opatření podle nového občanského zákoníku

Podle § 971 odst. 1 o ústavní výchově, zákona č. 89/2012 Sb. nového občanský zákoníku, jsou-li výchova dítěte nebo jeho tělesný, rozumový či duševní stav, anebo jeho řádný vývoj vážně ohroženy nebo narušeny do té míry, že je to v rozporu se zájmem dítěte, anebo jsou-li tu vážné důvody, pro které rodiče dítěte nemohou jeho výchovu zabezpečit, může soud jako nezbytné opatření také nařídit ústavní výchovu. Učiní tak zejména tehdy,

kdy dříve učiněná opatření nevedla k nápravě. Soud přitom vždy zvažuje, zda není na místě dát přednost svěřeni dítěte do péče fyzické osoby.²⁹

Toto opatření slouží k prevenci před sklony k delikventnímu chování dětí a mládeže. Jde o zmírnění či odvrácení nepříznivého působení rodičů, případně jiných osob, a nabídnout buď podporu rodině, nebo alternativu k rodinné péči, jež by se pokud možno rodině podobala.³⁰ Pokud soud nařídí ústavní výchovu, musí označit zařízení, do kterého má být dítě umístěno. Je povinen přihlídnout k zájmům dítěte a k vyjádření orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Dítě by mělo být umístěno co nejbližší bydlišti rodičů nebo jiných osob dítěti blízkých. To platí i v případě, rozhoduje-li soud o přemístění dítěte do jiného zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy.

Ústavní výchovu lze nařídít nejdéle na dobu tří let a bylo-li soudem rozhodnuto podle § 971, je soud povinen nejméně jednou za šest měsíců přezkoumat, zda trvají důvody pro nařízení tohoto opatření nebo zda není možné zajistit dítěti náhradní rodinnou péči. Před uplynutím tří let od nařízení ústavní výchovy, ji lze opakovaně prodloužit, jestliže důvody pro nařízení ústavní výchovy stále trvají.

O ústavní nebo ochranné výchově se lze také dočíst v zákoně č. 109/2002 Sb. v zákoně o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů.

Zařízení jako diagnostický ústav, dětský domov, dětský domov se školou nebo výchovný ústav poskytují péči jinak poskytovanou osobami odpovědnými za výchovu dětem s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou. Zařízení poskytuje speciálně pedagogické a psychologické služby také ambulantní formou.³¹

5.6 Role Probační a mediační služby

Jakmile rozhodnutí uložené odsouzenému nabude vykonatelnosti, může předseda senátu zaslat jeho opis příslušnému středisku Probační a mediační služby v obvodu, kde odsouzený bydlí, pracuje nebo se zdržuje, pokud to považuje za vhodné z hlediska

²⁹ ČESKO. Zákon č. 89 ze dne 3. února 2012, občanský zákoník. In Sbirka zákonů České republiky. 2012, částka 33, s. 1026–1365. Dostupné z WWW: <<https://www.e-sbirka.cz/soubor/sb0033-2012.pdf>>.

³⁰ MATOUŠEK, O. *Mládež a delikvence*. Vyd. 2., aktualiz., Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-771-X s. 153.

³¹ ČESKO. Zákon č. 109 ze dne 5. února 2002 o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů. In Sbirka zákonů České republiky. 2002, částka 43, s. 2354–2371. Dostupné z WWW: <<https://www.e-sbirka.cz/soubor/sb0043-2002.pdf>>.

kontroly plnění uložených povinností. Probační a mediační služba přitom vykonává dohled nejen nad výkonem sankcí uložených mladistvým pachatelům, ale také nad realizací opatření uložených dětem mladším patnácti let.

V rámci zákonných možností může předseda senátu tuto službu pověřit sledováním chování mladistvého v rodinném prostředí a také hodnocením výchovného působení rodičů. Současně může Probační a mediační službě uložit kontrolu dodržování probačního programu, uložených výchovných povinností či omezení. Probační úředník zároveň působí na mladistvého tak, aby ho vedl k vedení života v souladu s právními normami. Předseda senátu může také stanovit pravidelné lhůty, v nichž bude probační úředník soudu podávat zprávy o tom, zda odsouzený uložená omezení, povinnosti nebo výchovná opatření dodržuje. Odsouzený je přitom povinen s probačním úředníkem spolupracovat způsobem, který mu bude určen, a dostavovat se k němu v určených termínech.

V případě, že odsouzený závažně nebo opakovaně porušuje uložená omezení, povinnosti či výchovná opatření, neposkytuje potřebnou součinnost nebo se nedostaví k probačnímu úředníkovi v určené lhůtě, je probační úředník povinen o této skutečnosti bezodkladně informovat předsedu senátu. Pokud se však jedná o méně závažné porušení, probační úředník nejprve odsouzeného upozorní na zjištěné nedostatky a poučí jej o možných důsledcích opakovaného či závažnějšího porušení.

Probační úředník může také soudu podat návrh na vydání rozhodnutí v situaci, kdy zjistí, že jsou splněny podmínky například pro vyslovení osvědčení odsouzeného, zrušení uloženého omezení či povinnosti, přeměnu trestu nebo jeho zbytku, případně pro nařízení výkonu trestu. Stejně tak může navrhnout rozhodnutí o uložení trestu osobě, u níž bylo dříve podmíněně upuštěno od potrestání.

Role probačního úředníka a jeho dohled nad mladistvým tak představují významný, a do určité míry i nepostradatelný prvek při hodnocení efektivity uložených opatření. Pokud je dohled vykonáván důsledně a mladistvý s probačním úředníkem aktivně spolupracuje, zvyšuje se pravděpodobnost úspěšné nápravy mladistvého, a tím i celková efektivita uložených opatření.

V praxi je přitom efektivita těchto opatření posuzována spíše kvalitativním způsobem. Z tohoto důvodu je v rámci této práce zvolena metoda dotazníkového šetření mezi odborníky.

Role Probační a mediační služby (PMS) je v tomto systému velmi důležitá, protože propojuje rozhodnutí soudu s reálným životem mladého člověka. Probační úředník tu není jen jako dozor, ale spíš jako průvodce, který pomáhá mladistvému pochopit, co od něj společnost očekává.

Úspěch práce probačního úředníka nespočívá v počtu kontrol, ale hlavně v tom, jak kvalitní vztah se s dítětem/mladistvým podaří navázat. Zkušenosti ukazují, že mladí lidé často lépe reagují na důsledný, ale spravedlivý dohled než na jednorázový trest od soudu.

Tato forma „kontrolované svobody“ je v mnoha případech velmi účinná, protože pomáhá mladému člověku postupně přijmout odpovědnost za své chování a začlenit ji do svého života.

K tomu, aby opatření byla co nejvíce efektivní je potřeba odborné a přesné určení těch opatření, které daný jedinec potřebuje. Klíčová je také spolupráce daného jedince a jeho okolí, především rodiny. Rodinné prostředí by mělo být ochotné spolupracovat jak s jedincem, kterému jsou opatření uložena, tak s institucemi, které opatření ukládají. Právě velice podstatný je dohled pracovníka z příslušného orgánu jako OSPOD nebo úředníka z PMS. I spolupráce mezi těmito institucemi je klíčová pro pozitivní vliv opatření.

Z analýzy praktických problémů i právního rámce vyplývá, že systém justice a sociální ochrany mládeže v České republice je založený na moderních principech, které kladou důraz na nápravu a obnovu vztahů. Škála opatření – od mírnějších výchovných až po přísnější tresty – zároveň umožňuje přistupovat ke každému případu individuálně.

Zároveň se ale ukazuje, že účinnost celého systému je často ovlivněna kvalitou rodinného prostředí a ochotou mladého člověka spolupracovat. Velkou roli hraje i spolupráce institucí, jako jsou OSPOD a PMS, které jsou pro celý proces klíčové.

Tyto poznatky o fungování a smyslu jednotlivých opatření poslouží jako základ pro praktickou část práce. Ta se prostřednictvím dotazníků mezi odborníky zaměří na to, jak tato opatření fungují v praxi a kde vidí největší prostor pro zlepšení.

6 Praktická část

Tato část bakalářské práce popisuje praktickou část s hlavním výzkumným cílem, výzkumnými otázkami, metodologií výzkumu a průběh šetření.

6.1 Cíl výzkumu

Hlavním cílem této práce je zmapovat využití výchovných a trestních opatření uplatňovaných OSPOD v Jihočeském kraji ve vztahu k dětem a mladistvým, a to se zaměřením na jejich efektivitu a dopad na chování nezletilých a dynamiku jejich rodinného prostředí. Prvním vedlejším cílem je identifikovat nejčastější situace, v nichž jsou tato opatření aplikována, a posoudit jejich skutečný vliv na proces socializace mladistvých a prevenci recidivy. Druhým vedlejším cílem je zhodnotit případné nedostatky v procesu aplikace těchto opatření, včetně etických a praktických výzev, se kterými se pracovníci OSPOD potýkají v každodenní praxi. Práce je zpracována jako kvantitativní výzkum. Výzkumným nástrojem je dotazník určený pracovníkům orgánu sociálně-právní ochrany dětí a Probační a mediační služby v Jihočeském kraji. Cílovou skupinu výzkumu tvoří odborníci z praxe, kteří se ve své profesní činnosti podílejí na aplikaci výchovných a trestních opatření u dětí a mladistvých.

6.2 Stanovení hypotéz

H1: Odborníci z praxe hodnotí výchovná opatření jako efektivnější než trestní opatření při práci s dětmi a mladistvými.

H2: Efektivita výchovných opatření je vyšší v případech, kdy rodina aktivně spolupracuje s OSPOD nebo dalšími institucemi.

H3: Podle odborníků mají trestní opatření nižší vliv na prevenci recidivy než výchovná opatření.

H4: Nedostatečná spolupráce rodiny a vysoká pracovní zátěž pracovníků patří mezi hlavní faktory snižující efektivitu výchovných a trestních opatření.

H5: Děti a mladiství, kteří mají zkušenost s výchovnými opatřeními, častěji uvádějí změnu svého chování než ti, kteří tuto zkušenost nemají.

H6: Respondenti, kteří vnímají pomoc odborníků jako účinnou, častěji uvádějí pozitivní změnu svého chování.

H7: Podpora rodiny je nejčastěji uváděným faktorem, který pomáhá mladistvým změnit problémové chování.

H8: Většina respondentů hodnotí pobyt v diagnostickém ústavu jako spíše přínosný než nepřínosný.

Hypotézy H1–H4 jsou ověřovány prostřednictvím dotazníku pro pracovníky OSPOD a PMS. Hypotézy H5–H8 jsou ověřovány dotazníkem pro klienty DDÚ Homole.

6.3 Metodika

6.3.1 Metodika sběru dat

Výzkumné šetření bylo provedeno kvantitativní metodou. Kvantitativní výzkum byl proveden dotazníkovým šetřením v on-line i papírové formě.

V rámci kvantitativního výzkumu bylo ke sběru dat použito dotazníkové šetření, které bylo cíleno na pracovníky orgánu sociálně-právní ochrany dětí a Probační a mediační služby. Pomocí emailu byli kontaktováni vedoucí institucí OSPOD v Jihočeském kraji a po domluvě jim byl zaslán dotazník k vyplnění. Konkrétně měst Tábor, Strakonice, Český Krumlov, Jindřichův Hradec, Písek, České Budějovice a Prachatice.

Dotazník byl také pomocí emailu zaslán vedoucí metodického oddělení Probační a mediační služby České Republiky, která ho následně rozeslala do středisek PMS po Jihočeském kraji.

Během výzkumu se také naskytla možnost spolupráce s pracovníky Dětského diagnostického ústavu Homole, kteří pracují přímo s problémovými dětmi a mladistvými, kterým byla opatření uložena. Pracovníkům diagnostického ústavu byl pomocí emailu zaslán nově vytvořený dotazník a v papírové formě byl poskytnut dětem a mladistvým k vyplnění.

6.3.2 Technika sběru dat

V rámci kvantitativního výzkumu cíleného na pracovníky orgánu sociálně-právní ochrany dětí a Probační a mediační služby byla data sbírána pomocí webových stránek my.surveio.com, které jsou veřejně k dispozici na internetu on-line. Dotazník byl pomocí emailu rozeslán vedoucím institucí OSPOD a PMS v Jihočeském kraji a následně jej

respondenti vyplnili přes zasláný odkaz. Klientům diagnostického ústavu byl dotazník poskytnut v papírové formě po přesném vysvětlení účelu dotazníku.

6.3.3 Výzkumný soubor

Při realizování kvantitativního sběru byl odkaz pro vyplnění dotazníku cíleného na pracovníky orgánu sociálně-právní ochrany dětí a Probační a mediační služby rozeslán pomocí emailu vedoucím těchto institucí, šlo tedy o konkrétní respondenty.

Dále byl papírovou formou pomocí pracovníků Dětského diagnostického ústavu Homole rozdán nový dotazník, určený klientům DDÚ.

6.3.4 Realizace výzkumu

Realizace výzkumu probíhala od 10. března do 25. března 2026.

6.3.5 Analýza dat

V rámci dotazníkového šetření, byl dotazník pomocí emailu rozeslán vedoucím institucí OSPOD v Jihočeském kraji. Konkrétně měst Tábor, Strakonice, Český Krumlov, Jindřichův Hradec, Písek, České Budějovice a Prachatice. Dle webu lze říci, že bylo osloveno zhruba 105 pracovníků OSPOD. Dotazník vyplnilo 22 (21%) pracovníků OSPOD. Data se zaznamenávala na webové stránce my.surveo.com.

Dotazník byl také pomocí emailu zaslán vedoucí metodického oddělení Probační a mediační služby České Republiky, která ho následně rozeslala do středisek PMS po Jihočeském kraji. Dle webu lze říci, že bylo osloveno zhruba 29 probačních úředníků. Dotazník vyplnilo 8 (28%) probačních úředníků. Data se zaznamenávala na webové stránce my.surveo.com.

Sběr dotazníků v papírové formě probíhal v Dětském diagnostickém ústavu Homole, kde bylo osloveno 14 respondentů, z toho 10 respondentů dotazník vyplnilo, z čehož vychází 71,4% úspěšnost vyplnění dotazníku.

Celkově na dotazníky odpovědělo 38 respondentů. Tedy 22 pracovníků OSPOD, 8 probačních úředníků a 10 dětí/mladistvých z DDÚ.

6.3.6 Etika výzkumu

Všichni oslovení byli seznámeni s tématem a účelem průzkumu. Dále byli ujistěni, že získané informace budou využity pouze pro účely tohoto výzkumu a že jejich

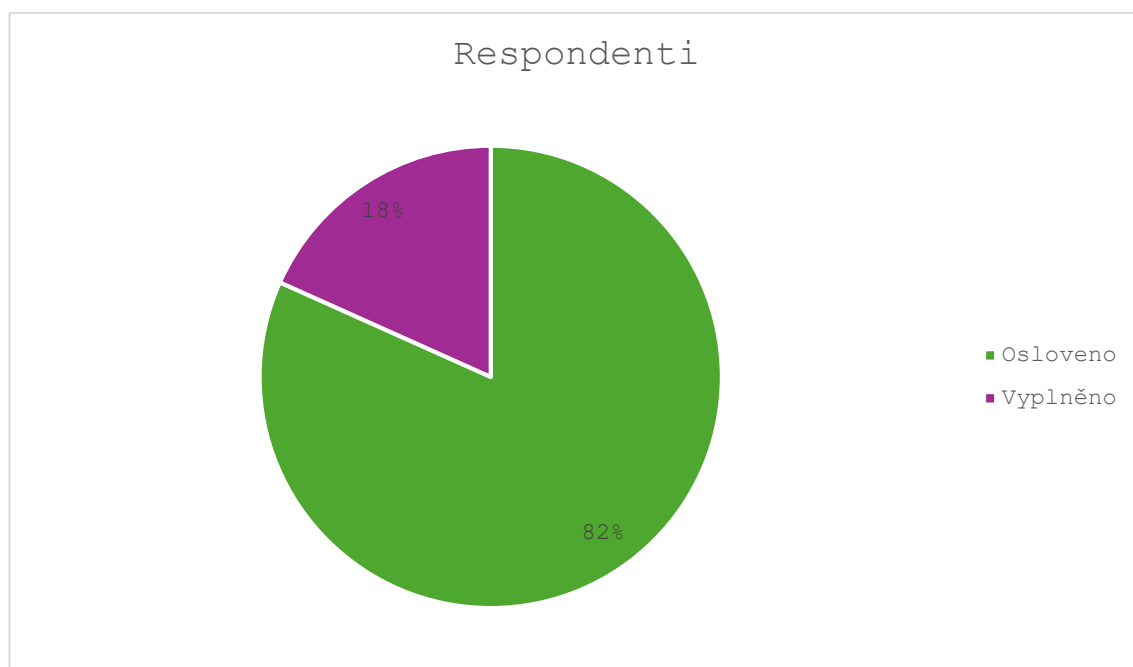
anonymita bude zachována. Respondentům nebyla přidělena žádná jména. Průzkum proběhl v souladu se zákonem č. 110/2019 Sb. o zpracování osobních údajů v platném znění.

6.4 Výsledky výzkumu

Tato kapitola bude věnována vyhodnocení dotazníkového šetření.

Jako první bude vyhodnocen dotazník, který byl cílen na pracovníky OSPOD a PMS, poté dotazník pro klienty Dětského diagnostického ústavu Homole.

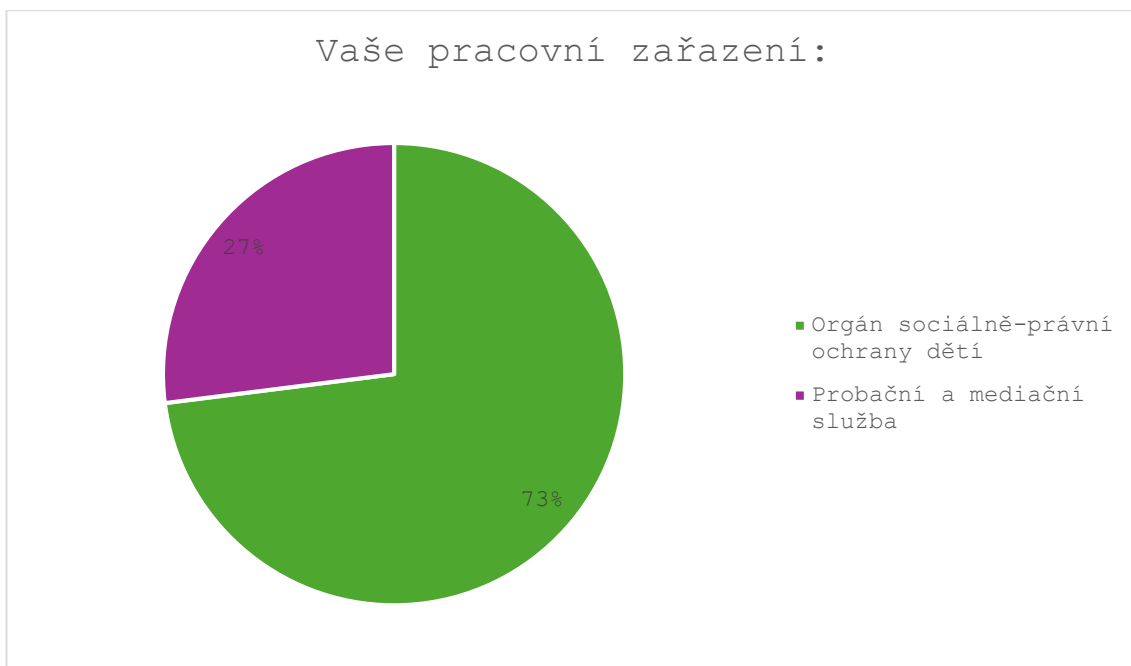
6.4.1 Dotazník pro pracovníky Orgánu sociálně-právní ochrany dětí a Probační a mediační služby

Graf 1 - Respondenti³²

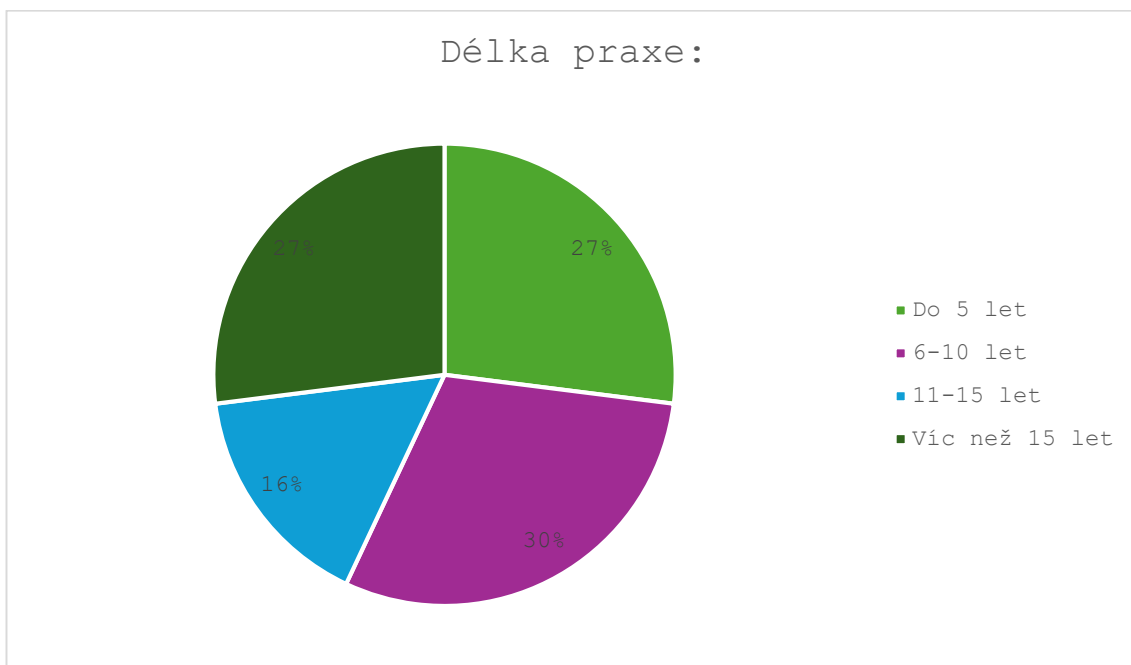
Pracovníci orgánu sociálně-právní ochrany dětí byli osloveni prostřednictvím vedoucích v konkrétních městech z Jihočeského kraje (Tábor, Strakonice, Český Krumlov, Jindřichův Hradec, Písek, České Budějovice a Prachatice) a úředníci Probační a mediační služby byli osloveni prostřednictvím vedoucí metodického oddělení PMS, dle webu lze říci, že celkový počet oslovených byl 134. Dotazník vyplnilo 30 (22%) respondentů.

³² Vlastní zdroj

Graf 2 - Otázka č. 1: Jaké je vaše pracovní zařazení?³³

Dotazník pro pracovníky orgánu sociálně-právní ochrany dětí a Probační a mediační služby začínal první otázkou na pracovní zařazení respondentů. Z celkového souboru 30 respondentů bylo 22 (73%) pracovníků OSPOD a 8 (27%) pracovníků PMS.

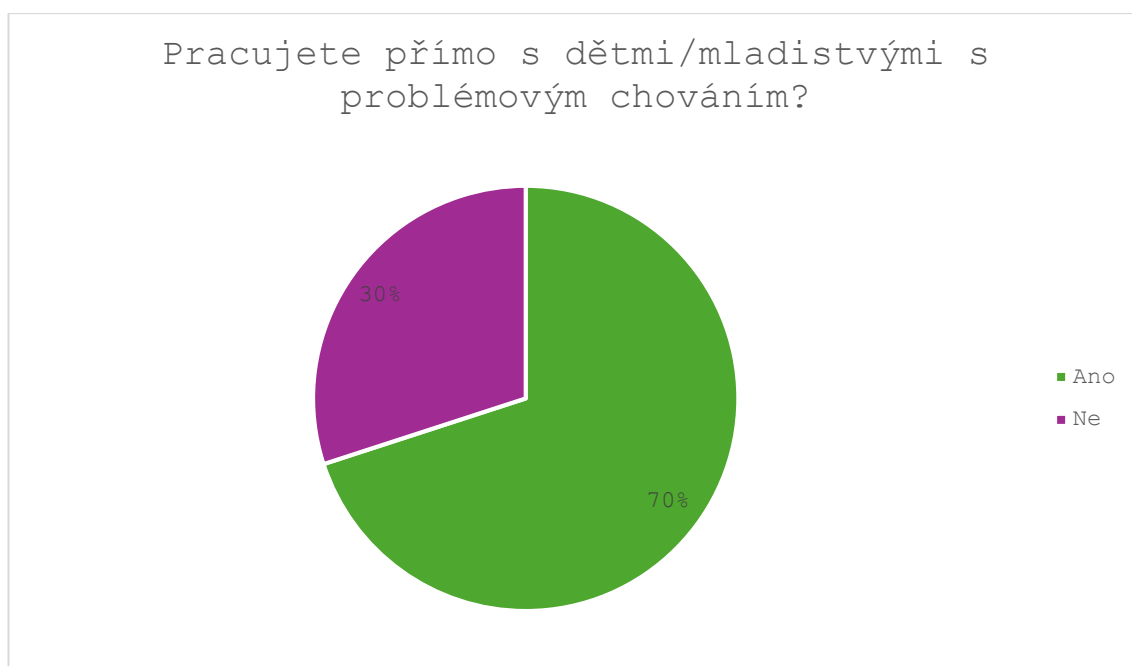

Graf 3 - Otázka č. 2: Jaká je délka vaší praxe?³⁴

³³ Vlastní zdroj

³⁴ Vlastní zdroj

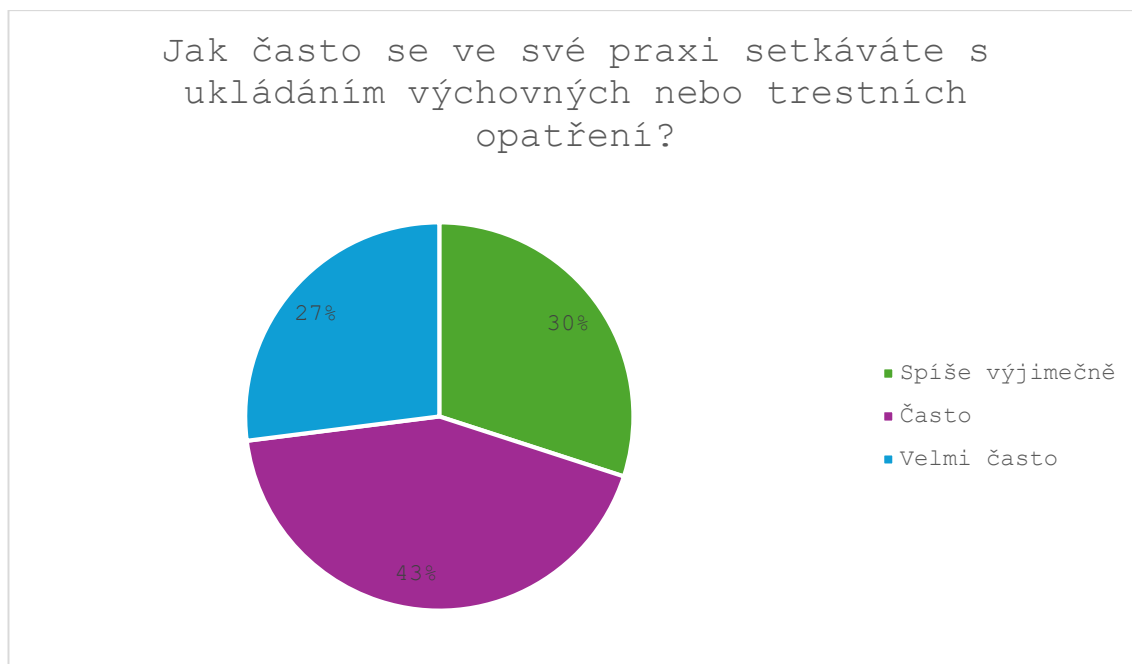
Otázka číslo 2 se věnovala délce praxe respondentů. Byly stanoveny 4 intervaly doby praxe. Respondentů skupiny do 5 let bylo 8 což je 27%, ve skupině s délkou praxe 6-10 let bylo 9 respondentů, což představuje 30%, ve skupině s délkou praxe 11-15 let bylo 5 respondentů, tedy 16% a ve skupině s praxí delší víc než 15 let bylo 8 respondentů, tedy 27%.

Graf 4 - Otázka č. 3: Pracujete přímo s dětmi/mladistvými s problémovým chováním?³⁵

Otázka číslo 3 se zaměřovala na to, zda respondenti pracují přímo s dětmi/mladistvými s problémovým chováním. Účelem otázky bylo zjištění, v jaké míře respondenti přijdou do přímého kontaktu s problémovými dětmi/mladistvými. Počet respondentů, kteří pracují přímo s dětmi/mladistvými s problémovým chováním byl 21 (70%), 9 respondentů (30%), se do přímého kontaktu s problémovými dětmi/mladistvými nedostanou.

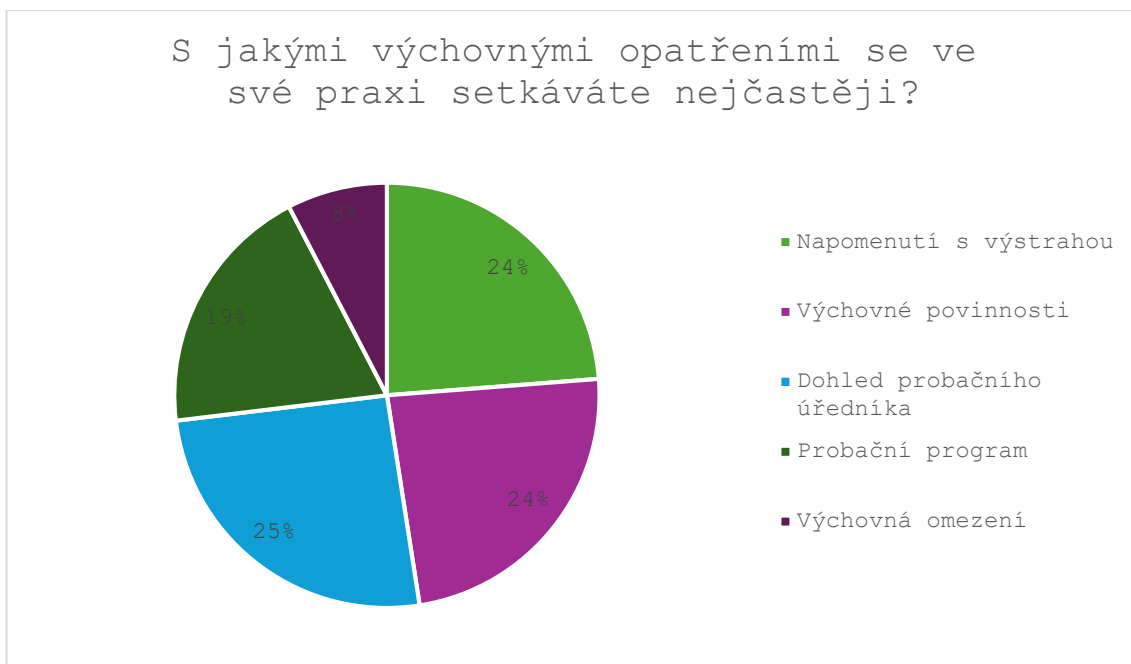
³⁵ Vlastní zdroj

Graf 5 - Otázka č. 4: Jak často se ve své praxi setkáváte s ukládáním výchovných nebo trestních opatření?³⁶

Otázka číslo 4 zjišťovala, jak často se respondenti ve své praxi setkávají s ukládáním výchovných nebo trestních opatření. 0 (0%) respondentů se s ukládáním výchovných nebo trestních opatření nesetkalo nikdy, 9 (30%) respondentů se s ukládáním VO nebo TO setkávají spíše výjimečně, 13 (43%) respondentů se s ukládáním VO nebo TO setkává často a 8 (27%) respondentů se s ukládáním VO nebo TO setkává velmi často.

³⁶ Vlastní zdroj

Graf 6 - Otázka č. 5: S jakými výchovnými opatřeními se ve své praxi setkáváte nejčastěji?³⁷

Na otázku číslo 5, která zjišťovala, s jakými výchovnými opatřeními (uloženými soudem pro mládež či státním zástupcem) se respondenti ve své praxi setkávají nejčastěji, mohli respondenti zvolit více odpovědí. 16 (53%) respondentů odpovědělo, že nejčastěji se setkávají s výchovným opatřením napomenutí s výstrahou, také 16 (53%) respondentů odpovědělo, že nejčastěji se setkávají s VO výchovné povinnosti, jako další nejčastější VO, se kterými se respondenti setkávají, bylo 17 (57%) respondentů zvoleno VO dohled probačního úředníka, 13 (43%) respondentů zvolilo, že nejčastěji se setkávají s VO probační program a 5 (17%) respondentů zvolilo, že nejčastěji se setkávají s VO výchovná omezení.

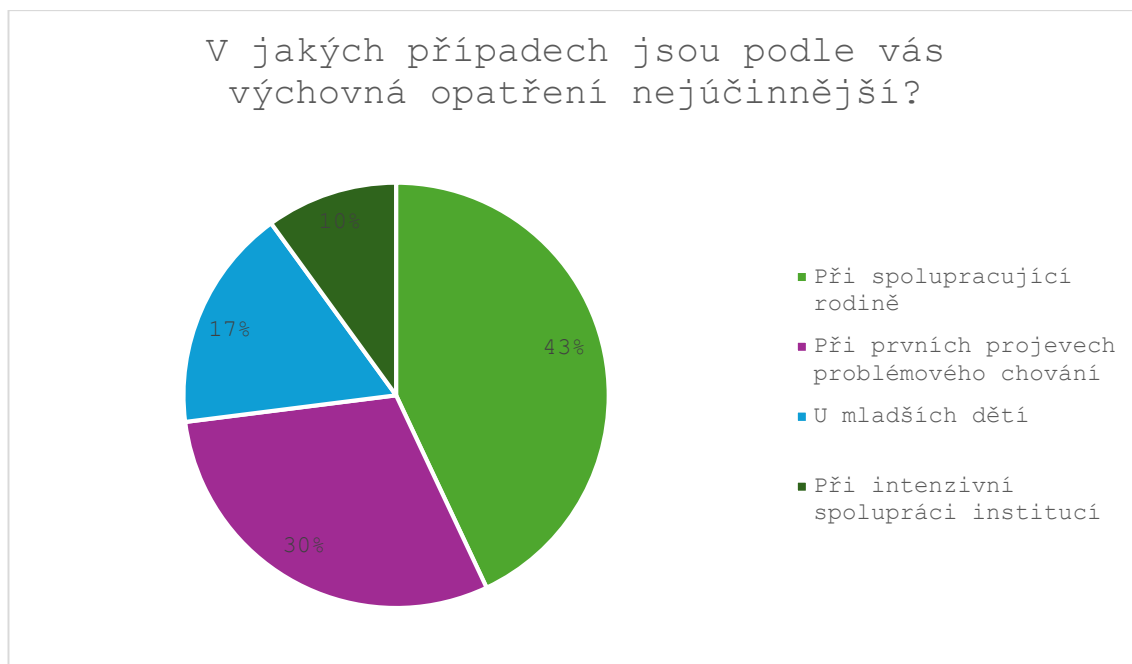
³⁷ Vlastní zdroj

Graf 7 - Otázka č. 6. Jak hodnotíte celkovou efektivitu výchovných opatření?³⁸

V otázce číslo 6 respondenti uváděli, jak hodnotí celkovou efektivitu výchovných opatření (uložených soudem pro mládež či státním zástupcem). 0 (0%) respondentů uvedlo, že efektivitu VO hodnotí zcela neefektivní, 15 (50%) respondentů uvedlo, že efektivitu VO hodnotí spíše neefektivní, 15 (50%) respondentů uvedlo, že efektivitu VO hodnotí spíše efektivní a 0 (0%) respondentů uvedlo, že efektivitu VO hodnotí velmi efektivní. Otázka na pracovní zařazení byla položena z důvodu hypotézy H1. Účelem bylo zjistit, jak pracovníci OSPOD a probační úředníci hodnotí efektivitu VO.

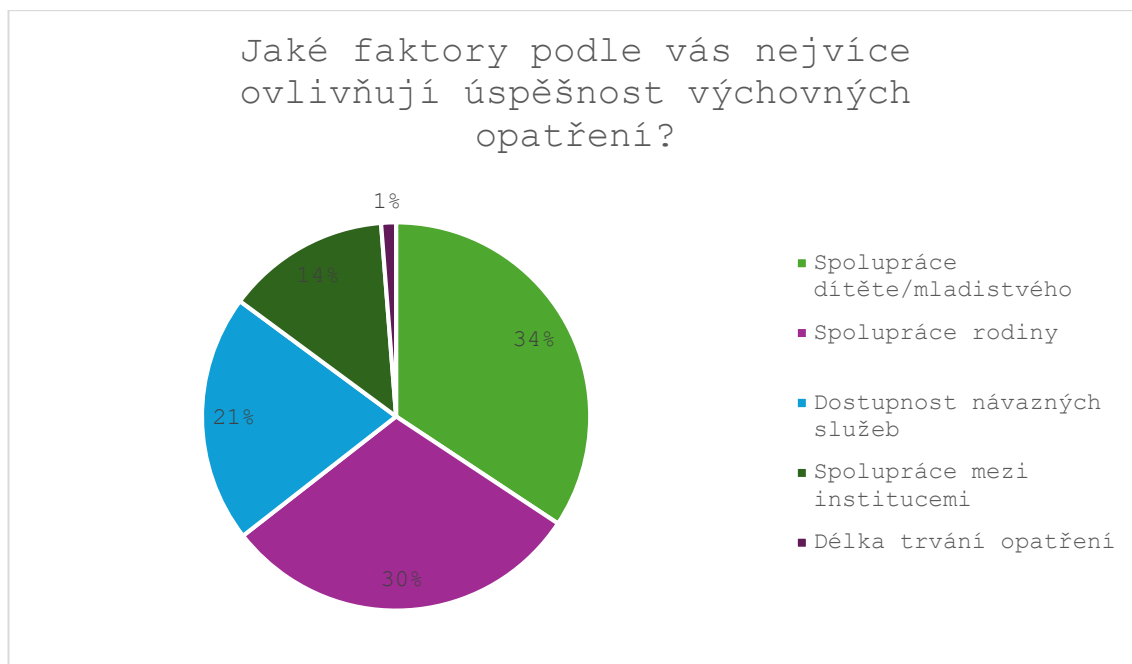
³⁸ Vlastní zdroj

Graf 8 - Otázka č. 7: V jakých případech jsou podle vás výchovná opatření nejúčinnější?³⁹

Otázka číslo 7 zkoumala názor respondentů na to, v jakých případech jsou podle nich výchovná opatření (uložena soudem pro mládež či státním zástupcem) nejúčinnější. 13 (43%) respondentů odpovědělo, že jsou podle nich výchovná opatření nejúčinnější v případě, kdy spolupracuje rodina dítěte/mladistvého, 9 (30%) respondentů odpovědělo, že jsou podle nich VO nejúčinnější v případě zásahu hned při prvních projevech problémového chování, 5 (17%) respondentů odpovědělo, že jsou podle nich VO nejúčinnější v případě mladších dětí (6-15 let) a 3 (10%) respondenti odpověděli, že jsou podle nich VO nejúčinnější v případě intenzivní spolupráce mezi institucemi. Tato otázka potvrdila hypotézu H1, a to že efektivita VO je vyšší v případech, kdy rodina aktivně spolupracuje s OSPOD nebo dalšími institucemi.

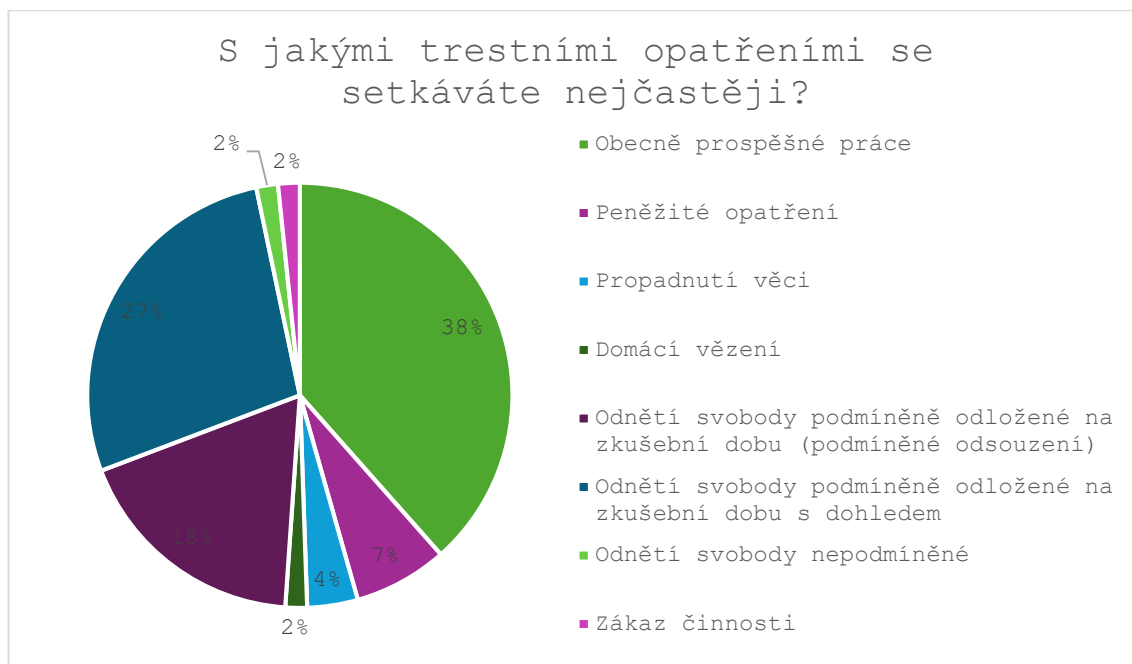
³⁹ Vlastní zdroj

Graf 9 - Otázka č. 8: Jaké faktory podle vás nejvíce ovlivňují úspěšnost výchovných opatření?⁴⁰

V otázce číslo 8 respondenti uváděli, jaké faktory podle nich nejvíce ovlivňují úspěšnost výchovných opatření. V této otázce mohli respondenti zvolit více odpovědí. 25 (83%) respondentů uvedlo, že úspěšnost výchovných opatření nejvíce ovlivňuje spolupráce dítěte/mladistvého, další nejčastěji uvedený faktor, který podle respondentů ovlivňuje úspěšnost VO zvolen 22 (73%) respondenty, je spolupráce rodiny, 15 (50%) respondentů uvedlo, že úspěšnost VO nejvíce ovlivňuje dostupnost návazných služeb, 10 (33%) respondentů uvedlo, že úspěšnost VO nejvíce ovlivňuje spolupráce mezi institucemi a 1 (3%) respondent uvedl, že úspěšnost VO nejvíce ovlivňuje délka trvání opatření. Tato otázka potvrdila část hypotézy H4, a to to, že nedostatečná spolupráce rodiny patří mezi hlavní faktory snižující efektivitu výchovných a trestních opatření. Dalším nejčastějším faktorem ovšem nebývá pracovní vytíženost pracovníků, ale spolupráce samotného dítěte/mladistvého.

⁴⁰ Vlastní zdroj

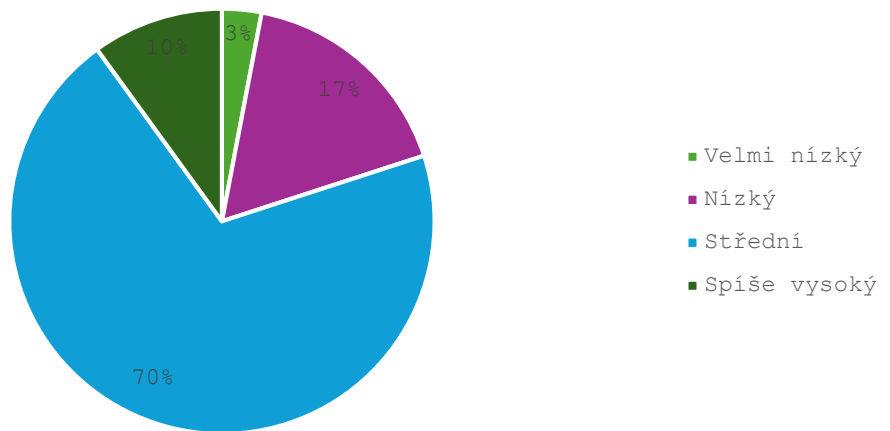

Graf 10 - Otázka č. 9: S jakými trestními opatřeními se setkáváte nejčastěji?⁴¹

V otázce číslo 9 respondenti uváděli, s jakými trestními opatřeními se setkávají nejčastěji. V této otázce mohli respondenti zvolit více odpovědí. 21 (70%) respondentů uvedlo, že nejčastěji se setkávají s trestním opatřením obecně prospěšné práce, 4 (13%) respondenti uvedli, že nejčastěji se setkávají s TO peněžité opatření, 0 (0%) respondentů uvedlo, že nejčastěji se setkávají s TO peněžité opatření s podmíněným odkladem výkonu, 2 (7%) respondenti uvedli, že nejčastěji se setkávají s TO propadnutí věci, 1 (3%) respondent uvedl, že nejčastěji se setkává s TO zákaz činnosti, 0 (0%) respondentů uvedlo, že nejčastěji se setkávají s TO zákaz držení a chovu zvířat, 0 (0%) respondentů uvedlo, že nejčastěji se setkávají s TO vyhoštění, 1 (3%) respondent uvedl, že nejčastěji se setkává s TO domácí vězení, 0 (0%) respondentů uvedlo, že nejčastěji se setkávají s TO zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, 10 (33%) respondentů uvedlo, že nejčastěji se setkávají s TO odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu (podmíněné odsouzení), 15 (50%) respondentů uvedlo, že nejčastěji se setkávají s TO odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem a 1 (3%) respondent uvedl, že nejčastěji se setkává s TO odnětí svobody nepodmíněné.

⁴¹ Vlastní zdroj

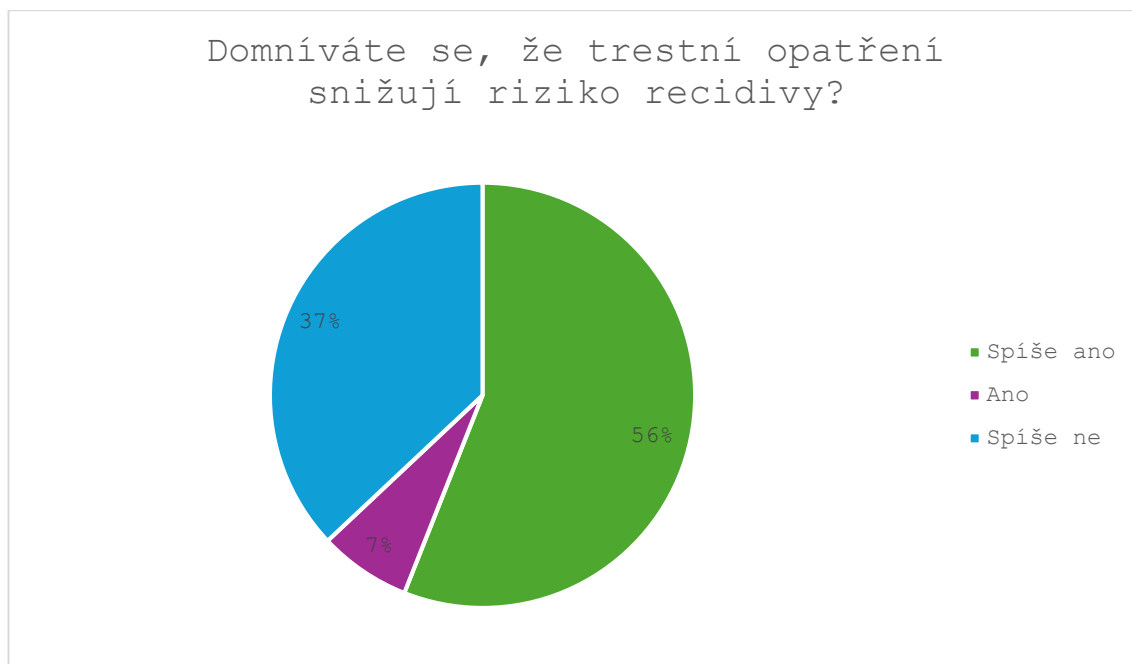
Jak hodnotíte výchovný přínos trestních opatření pro mladistvé?

Graf 11 - Otázka č. 10: Jak hodnotíte výchovný přínos trestních opatření pro mladistvé?⁴²

Otázka číslo 10 zkoumala, jak respondenti hodnotí výchovný přínos trestních opatření pro mladistvé. 1 (3%) respondent uvedl, že výchovný přínos trestních opatření pro mladistvé hodnotí jako velmi nízký, 5 (17%) respondentů uvedlo, že výchovný přínos TO pro mladistvé hodnotí jako nízký, 21 (70%) respondentů uvedlo, že výchovný přínos TO pro mladistvé hodnotí jako střední, 3 (10%) respondenti uvedli, že výchovný přínos TO pro mladistvé hodnotí jako spíše vysoký a 0 (0%) respondentů uvedlo, že výchovný přínos TO pro mladistvé hodnotí jako velmi vysoký.

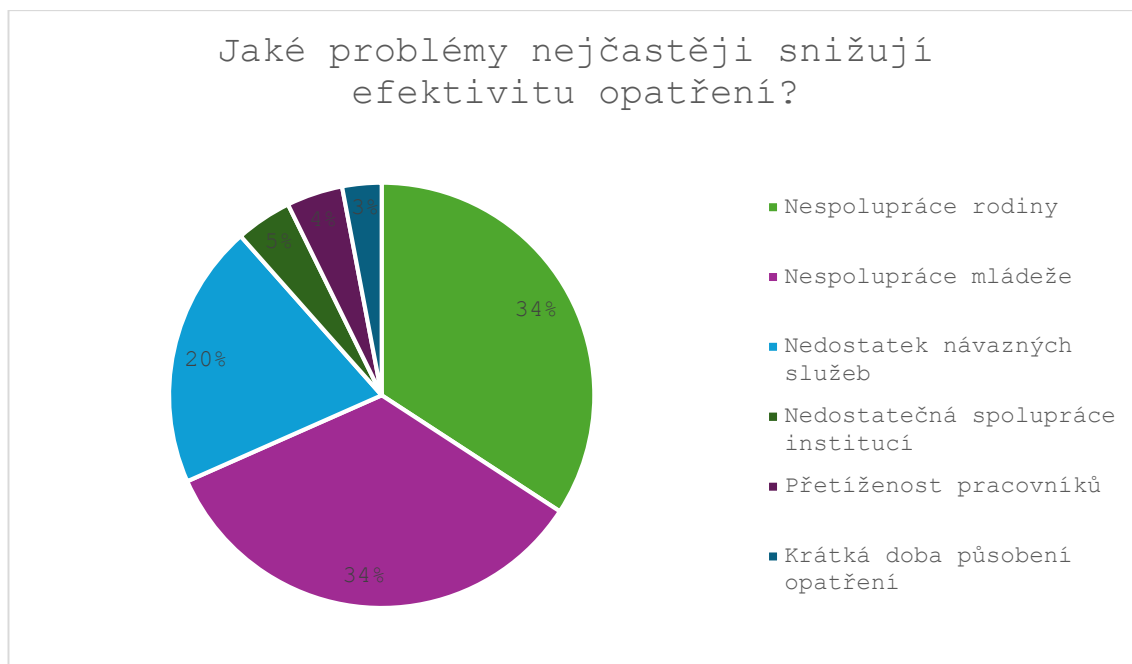
⁴² Vlastní zdroj

Graf 12 - Otázka č. 11: Domníváte se, že trestní opatření snižují riziko recidivy?⁴³

V otázce číslo 11 respondenti uváděli, zda se domnívají, že trestní opatření snižují riziko recidivy. 17 (56%) respondentů uvedlo, že spíše ano, 2 (7%) respondenti uvedli, že ano, 11 (37%) respondentů uvedlo, že spíše ne a 0 (0%) respondentů uvedlo, že ne. Tato otázka vyvrátila hypotézu H3, a to že podle odborníků mají TO nižší vliv na prevenci recidivy než VO. Jak lze vidět, podle odborníků z velké části TO spíše snižují riziko recidivy, zatímco v otázce č. 6 se názory na VO vyvažují tak, že jsou nastejno spíše efektivní i spíše neefektivní.

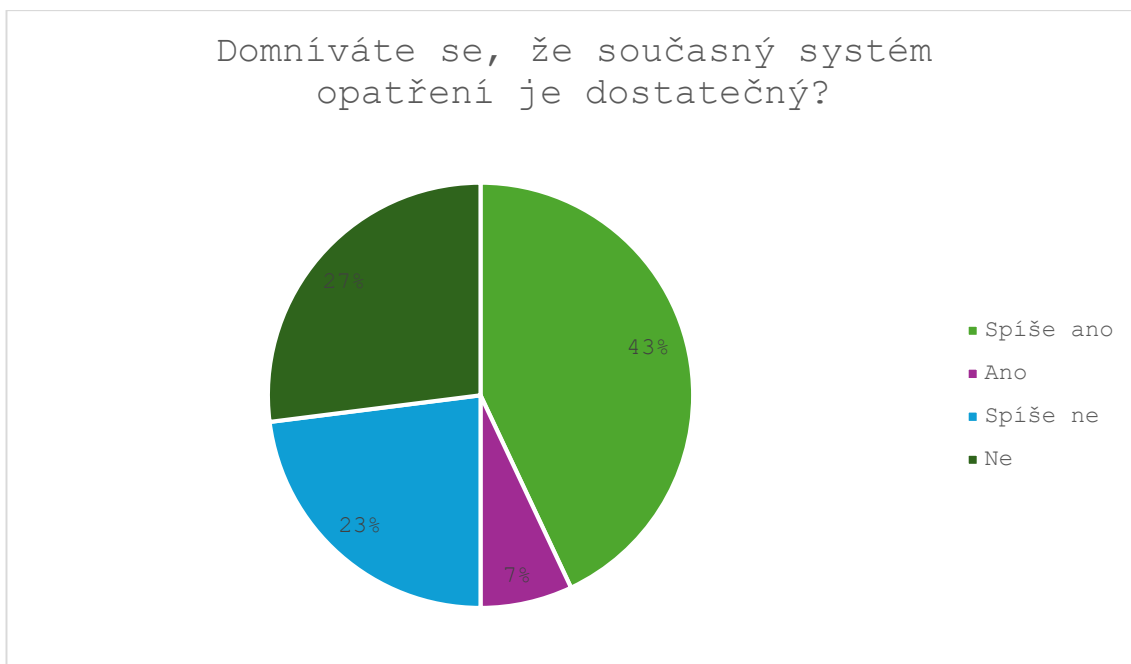
⁴³ Vlastní zdroj

Graf 13 - Otázka č. 12: Jaké problémy nejčastěji snižují efektivitu opatření?⁴⁴

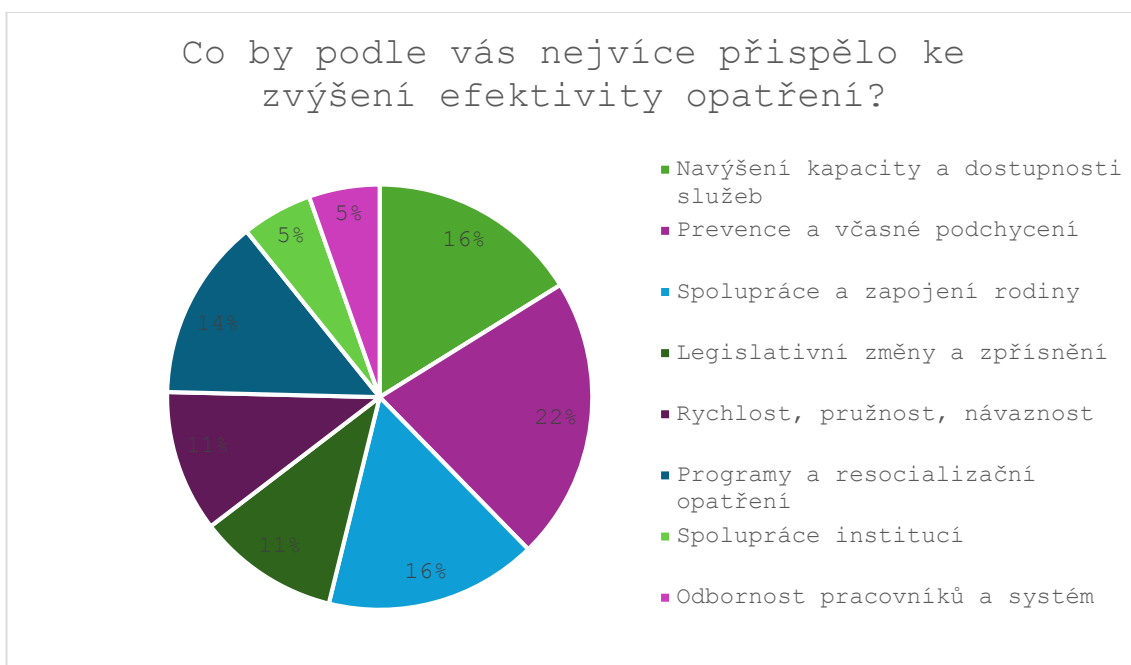
V otázce číslo 12 respondenti uváděli, jaké problémy podle nich nejčastěji snižují efektivitu opatření. V této otázce mohli respondenti zvolit více odpovědí. 24 (80%) respondentů odpovědělo, že efektivitu opatření nejčastěji snižuje nespoupráce rodiny, jako další problém, který podle respondentů nejčastěji snižuje efektivitu opatření byla 24 (80%) respondenty uvedena nespoupráce mládeže, 14 (47%) respondentů odpovědělo, že efektivitu opatření nejčastěji snižuje nedostatek návazných služeb, 3 (10%) respondenti odpověděli, že efektivitu opatření nejčastěji snižuje nedostatečná spolupráce mezi institucemi, 3 (10%) respondenti odpověděli, že efektivitu opatření nejčastěji snižuje přetíženost pracovníků OSPOD a PMS, a 2 (7%) respondenti odpověděli, že efektivitu opatření nejčastěji snižuje krátká doba působení opatření.

⁴⁴ Vlastní zdroj

Graf 14 - Otázka č. 13: Domníváte se, že současný systém opatření je dostatečný?⁴⁵

V otázce číslo 13 respondenti uváděli, zda se domnívají, že současný systém opatření je dostatečný. 13 (43%) respondentů uvedlo, že spíše ano, 2 (7%) respondenti uvedli, že ano, 7 (23%) respondentů uvedlo, že spíše ne, 8 (27%) respondentů uvedlo, že ne.

Graf 15 - Otázka č. 14: Co by podle vás nejvíce přispělo ke zvýšení efektivity opatření?⁴⁶

⁴⁵ Vlastní zdroj

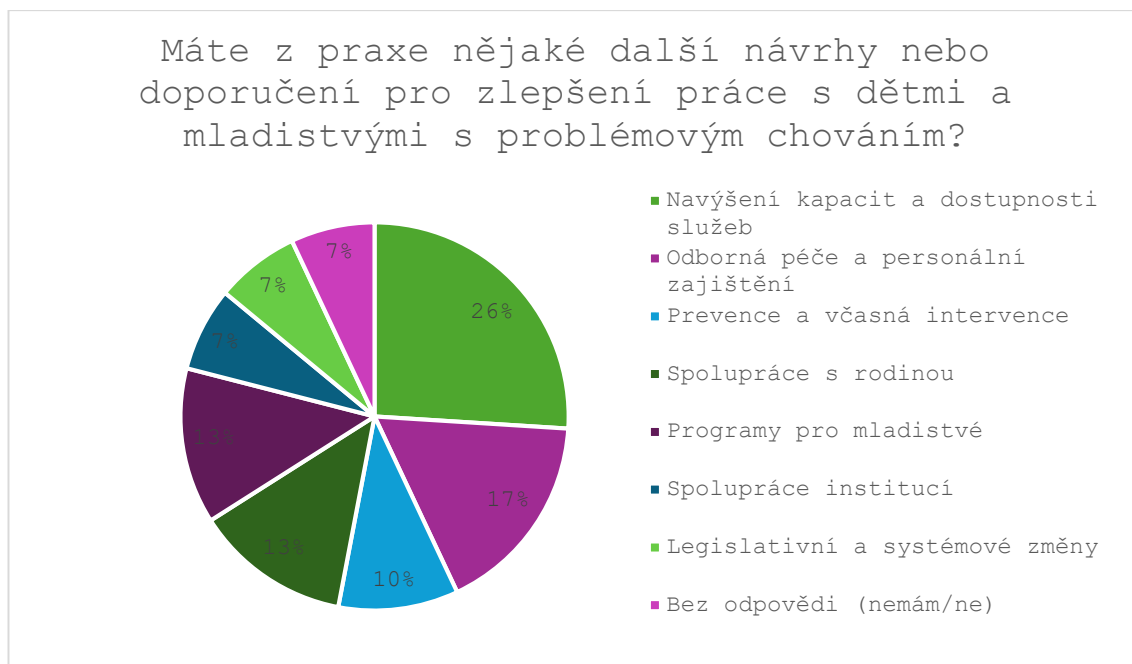
⁴⁶ Vlastní zdroj

Otázka číslo 14 byla otevřenou formou. Respondenti zde byli tázáni, co by podle nich nejvíce přispělo ke zvýšení efektivity opatření. Odpovědi na otevřenou otázku byly analyzovány pomocí kvalitativního kódování. Na základě obsahové analýzy bylo identifikováno osm hlavních kategorií: navýšení kapacity a dostupnosti zařízení, prevence a včasné podchycení problémového chování, spolupráce a zapojení rodiny, legislativní změny a zprísňení opatření, rychlost a návaznost opatření, programy a resocializační opatření pro mládež, spolupráce institucí a odbornost pracovníků.

Nejčastěji respondenti poukazovali na potřebu zvýšení kapacity a dostupnosti služeb a zařízení - 6 zmínek (20%) a zároveň na význam aktivní spolupráce rodiny - 6 zmínek (20%). Významnou roli hrála také prevence a včasné podchycení rizikového chování - 5 zmínek (17%) a rozvoj programů pro nezletilé a mladistvé - 5 zmínek (17%). Respondenti dále zdůrazňovali potřebu legislativních změn a zprísňení opatření - 4 zmínky (13%), stejně jako nutnost rychlejší a efektivnější reakce systému - 4 zmínky (13%). V menší míře byla zmiňována také potřeba lepší spolupráce mezi institucemi a zvýšení odbornosti pracovníků.

Například jeden z respondentů uvedl: „Začít řešit situaci hned od počátku... Sám se problém nevyřeší.“ Další zdůraznil, že „preventivní programy mají dlouhodobě vyšší efekt než samotné sankce.“ V oblasti rodiny se objevovaly názory poukazující na nutnost aktivní spolupráce rodičů a stabilního rodinného prostředí. Některé odpovědi byly zařazeny do více kategorií, jelikož obsahově zasahovaly do více tematických oblastí. Kategorie byly vytvořeny induktivně na základě analýzy dat.

Získané výsledky ukazují, že efektivita opatření není vnímána pouze v rovině represivní, ale především v oblasti prevence, funkční rodiny a dostupnosti podpůrných služeb. Respondenti tak akcentují komplexní přístup zahrnující jak systémová opatření, tak práci s rodinou a včasnou intervenci.

Graf 16 - Otázka č. 15: Máte z praxe nějaké další návrhy nebo doporučení pro zlepšení práce s dětmi a mladistvými s problémovým chováním?⁴⁷

Otázka číslo 15 byla otevřenou formou. Respondenti zde byli tázáni, zda mají z praxe nějaké další návrhy nebo doporučení pro zlepšení práce s dětmi a mladistvými s problémovým chováním. Odpovědi na otevřenou otázku byly analyzovány pomocí kvalitativního kódování. Na základě obsahové analýzy bylo identifikováno sedm hlavních kategorií: navýšení kapacit a dostupnosti zařízení, odborná péče a personální zajištění, prevence a včasná intervence, spolupráce s rodinou, programy pro mladistvé, spolupráce institucí a legislativní a systémové změny.

Nejčastěji respondenti poukazovali na nedostatečnou kapacitu zařízení a omezenou dostupnost služeb - 8 zmínek (26%), zejména v oblasti diagnostických ústavů, výchovných zařízení a specializovaných služeb. Významným tématem byla také potřeba posílení odborné péče a personálního zajištění - 5 zmínek (17%), včetně nedostatku specialistů a potřeby multidisciplinární spolupráce.

Dále respondenti zdůrazňovali význam spolupráce s rodinou - 4 zmínky (13%) a rozvoj specifických programů pro mladistvé, zejména probačních a terapeutických - 4 zmínky (13%). Menší, avšak významnou roli hrála také prevence a včasná intervence - 3 zmínky (10%), spolupráce mezi institucemi - 2 zmínky (7%) a potřeba legislativních změn - 2 zmínky (7%). 2 (7%) respondenti na tuto otázku reagovali bez odpovědi.

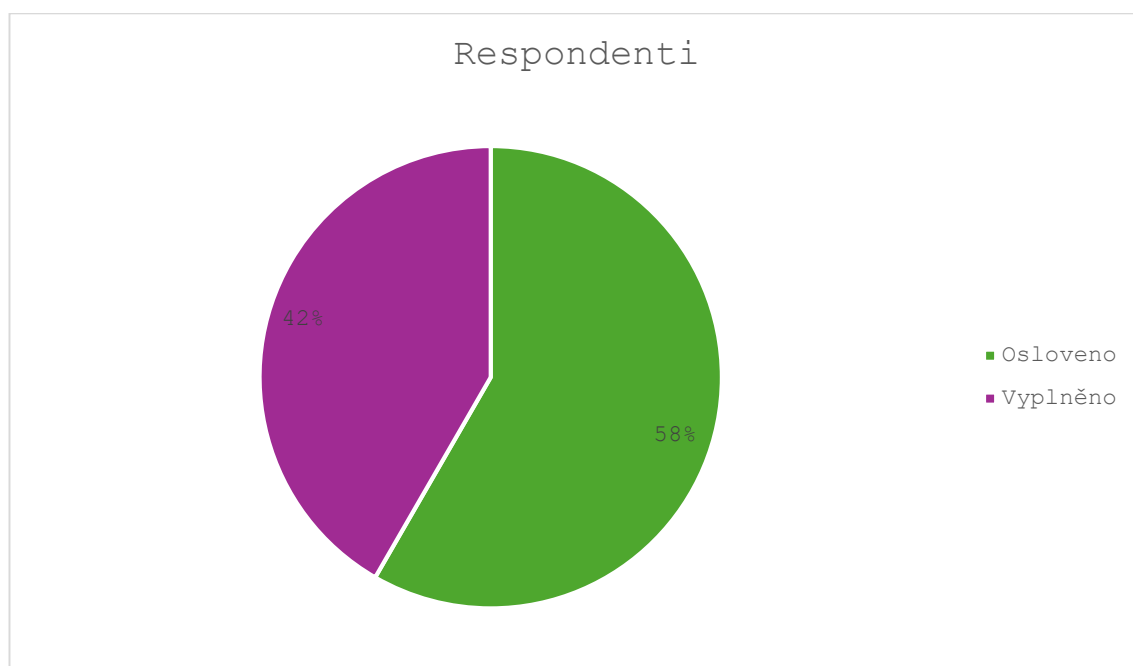
⁴⁷ Vlastní zdroj

Například jeden z respondentů uvedl: „Více zařízení, kapacita, více lidí, kteří se mladistvým věnují...“ Další zdůraznil význam rodinného prostředí: „Bohužel ve většině případů je problémové chování u rodičů.“

Z výsledků vyplývá, že respondenti vnímají klíčové nedostatky především v oblasti kapacit systému, dostupnosti odborné péče a funkčnosti návazných služeb. Současně zdůrazňují význam práce s rodinou a potřebu komplexního přístupu k řešení problémového chování dětí a mladistvých.

6.4.2 Dotazník pro klienty Dětského diagnostického ústavu Homole

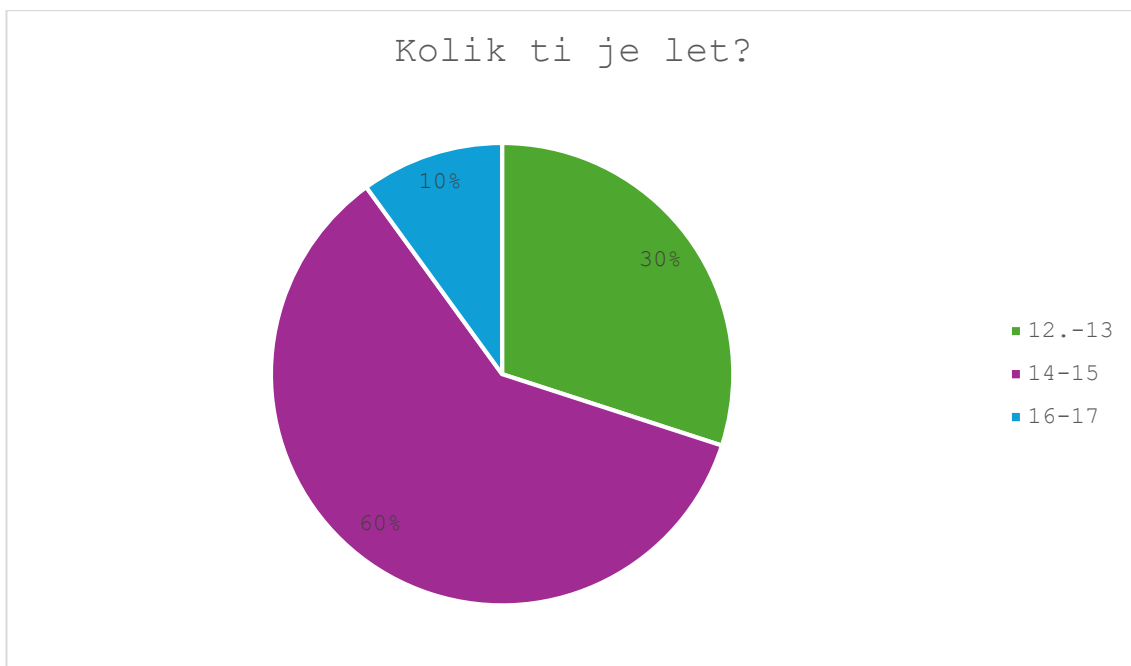
Tato část bakalářské práce se bude věnovat vyhodnocení výsledků z dotazníkového šetření cíleného na klienty Dětského diagnostického ústavu Homole. Při běžném denním režimu měli klienti možnost vyplnit anonymní dotazník. Každý klient měl možnost dotazník odmítnout. Dotazník byl klientům podáván pracovníky diagnostického ústavu, osloveno bylo 14 klientů. Celkově 10 z nich dotazník vyplnilo. Někteří se rozhodli vyplnění odmítnout.

Graf 17 - Respondenti⁴⁸

Tento graf zobrazuje celkový počet respondentů, kteří byli osloveni a kteří se podíleli na výzkumu. Celkový počet oslovených byl 14 osob, z čehož 10 úspěšně dotazník vyplnilo.

⁴⁸ Vlastní zdroj

Graf 18 - Otázka č. 1: Kolik ti je let?⁴⁹

Otázka číslo 1 se věnovala věku respondentů. Byly stanoveny 4 věkové intervaly. Respondenti skupiny 12-13 let jsou 3, tedy 30%, ve věkové kategorii 14-15 let je 6 respondentů, což představuje 60%, dále mezi 16-17 lety byl 1 respondent, tedy 10%. Ve věkovém intervalu 18 let a více bylo 0 respondentů, tedy 0 %.

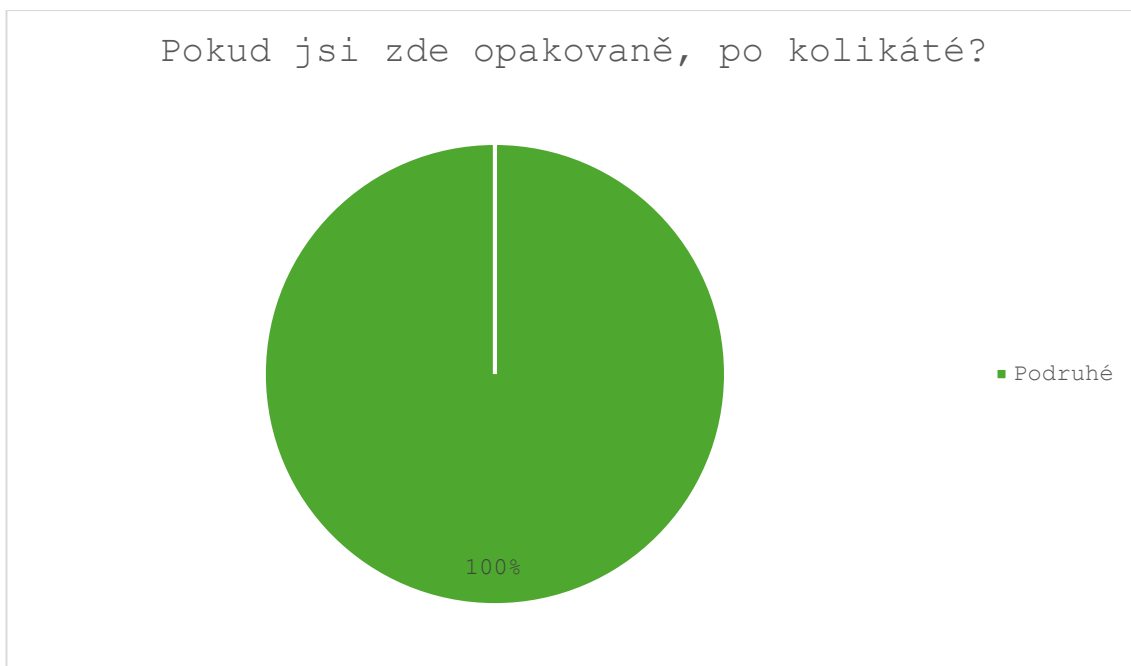

Graf 19 - Otázka č. 2: Jsi v diagnostickém ústavu poprvé nebo opakovaně?⁵⁰

⁴⁹ Vlastní zdroj

⁵⁰ Vlastní zdroj

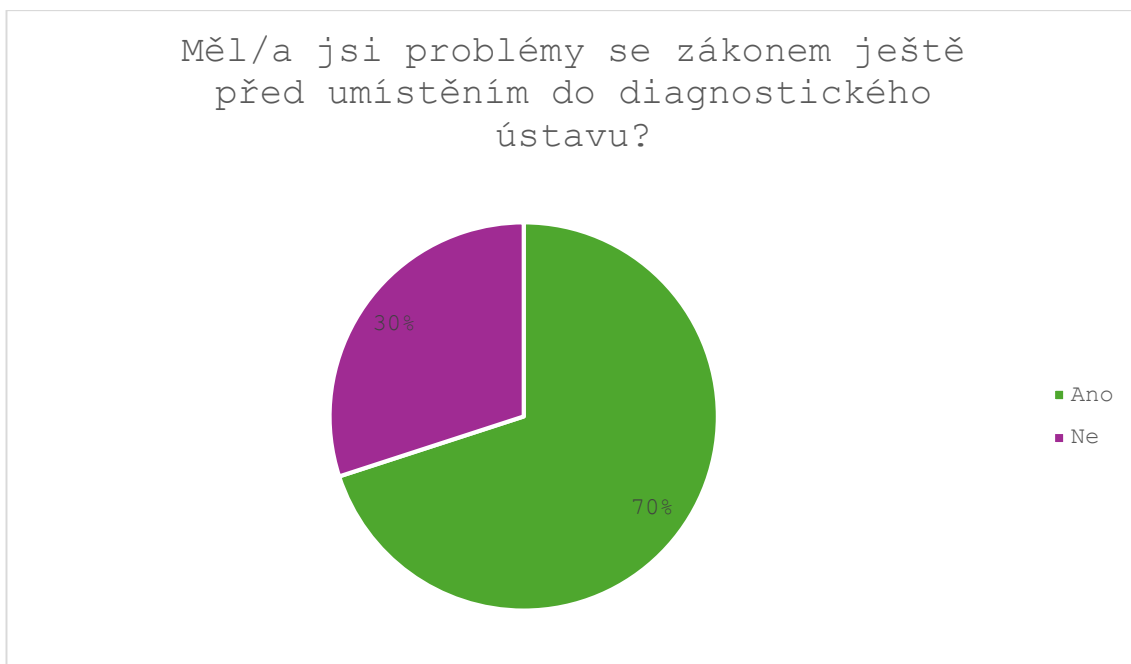
V otázce číslo 2 respondenti uváděli, zda jsou v diagnostickém ústavu umístění poprvé nebo opakovaně. 9 (90%) respondentů uvedlo, že poprvé a 1 (10%) respondent uvedl, že opakovaně.

Graf 20 - Otázka č. 3: Pokud jsi zde opakovaně, po kolikáté?⁵¹

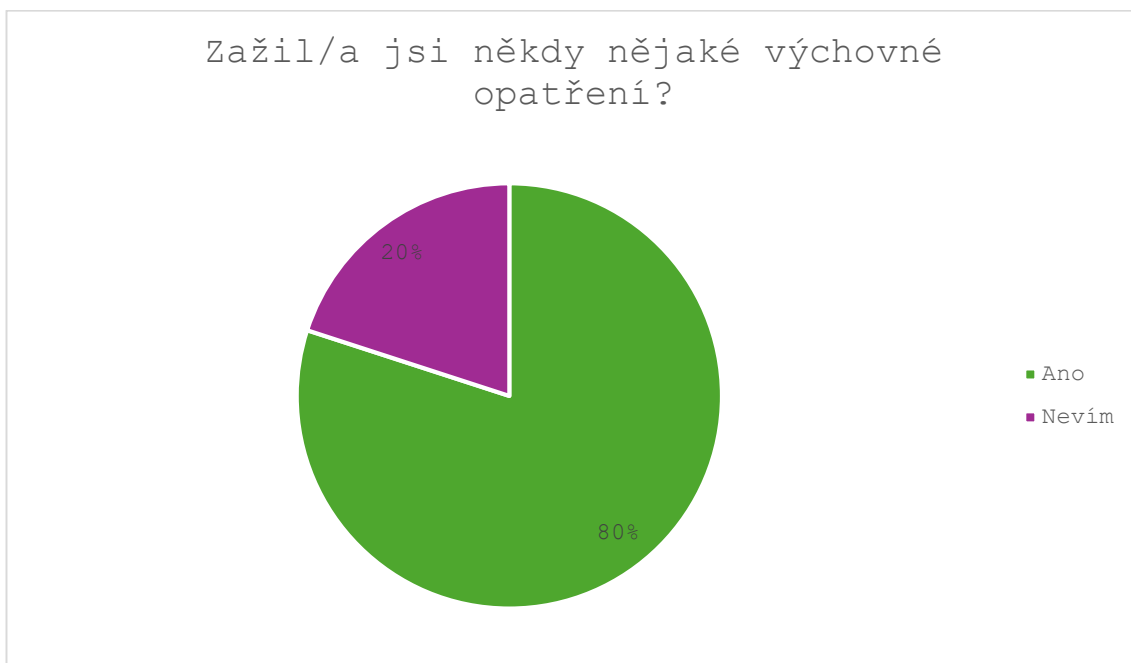
V otázce číslo 3 respondenti, kteří v předešlé otázce odpověděli, že jsou v diagnostickém ústavu umístění opakovaně, uváděli po kolikáté. Vzhledem k tomu, že v předešlé otázce 9 (90%) respondentů uvedlo, že jsou v diagnostickém ústavu umístění poprvé, zbývá jeden respondent, který je zde opakovaně. Tedy 1 (100%) respondent, který odpovídal na tuto otázku, uvedl, že v diagnostickém ústavu je umístěný podruhé.

⁵¹ Vlastní zdroj

Graf 21 - Otázka č. 4: Měl/a jsi problémy se zákonem ještě před umístěním do diagnostického ústavu?⁵²

Ve 4 otázce byli respondenti tázáni, zda měli problém se zákonem ještě před umístěním do diagnostického ústavu. 7 (70%) respondentů odpovědělo, že ano a 3 (30%) respondenti odpověděli, že ne.

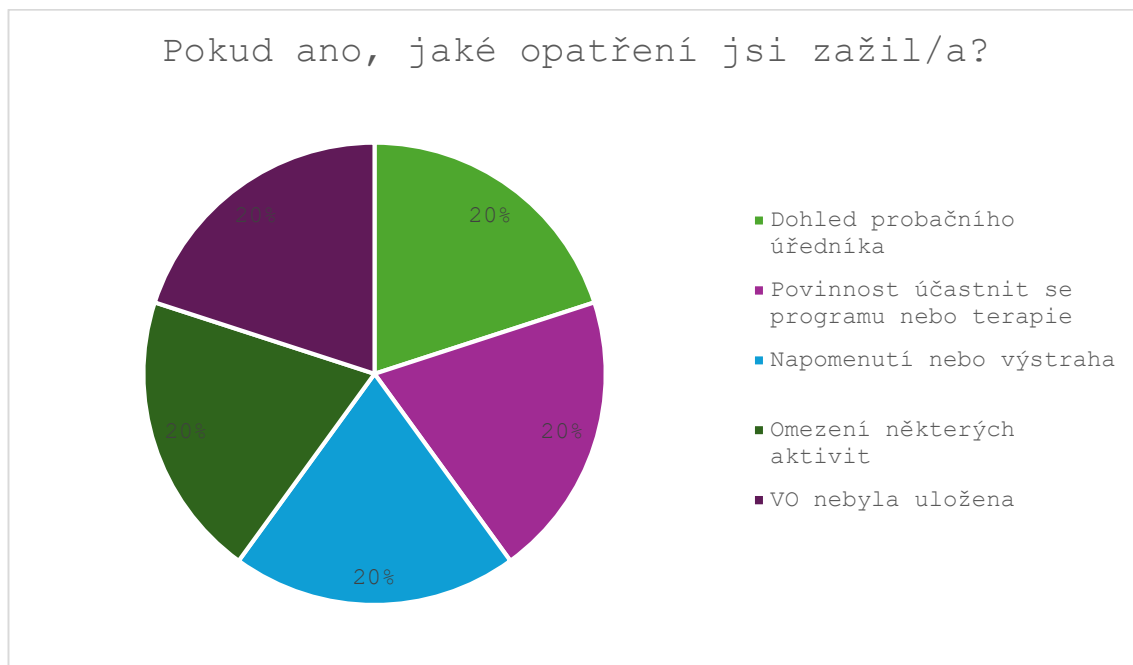

Graf 22 - Otázka č. 5: Zažil/a jsi někdy nějaké výchovné opatření?⁵³

⁵² Vlastní zdroj

⁵³ Vlastní zdroj

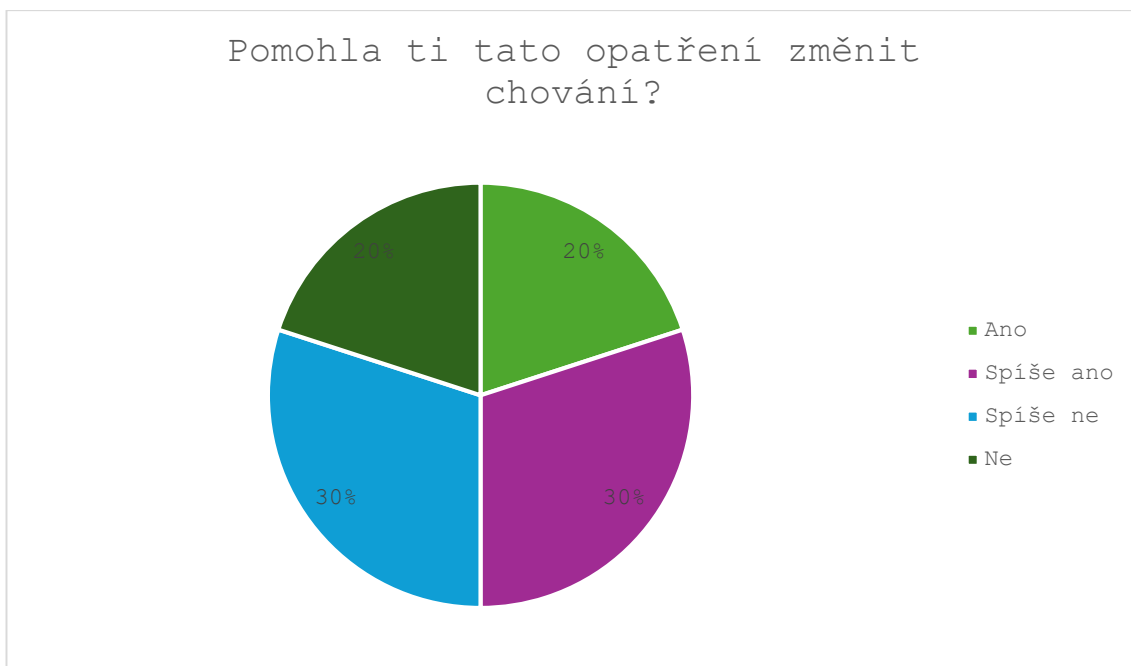
V 5 otázce respondenti uváděli, jestli už někdy zažili nějaké výchovné opatření. 8 (80%) respondentů uvedlo, že ano, 0 (0%) respondentů uvedlo, že ne a 2 (20%) respondenti uvedli odpověď nevím.

Graf 23 - Otázka č. 6: Pokud ano, jaké opatření jsi zažil/a?⁵⁴

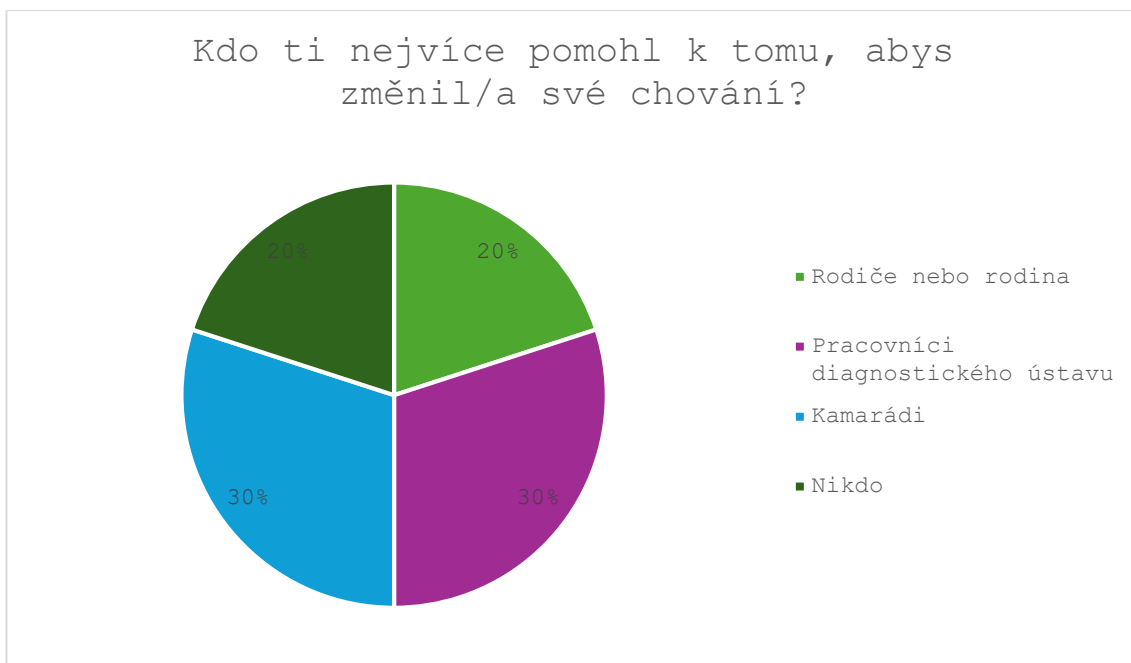
V otázce číslo 6 respondenti uváděli, zda pokud už zažili nějaké výchovné opatření, tak jaké. 2 (20%) respondenti uvedli, že jim bylo uloženo VO dohled probačního úředníka, 2 (20%) respondenti uvedli, že jim bylo uloženo VO napomenutí nebo výstraha, 2 (20%) respondenti uvedli, že jim bylo uloženo VO povinnost účastnit se programu nebo terapie a 2 (20%) respondenti uvedli, že jim bylo uloženo VO omezení některých aktivit. Zbýlý počet respondentů 2 (20%) v předešlé otázce uvedli, že si nejsou jistí, zda jim už byla nějaká výchovná opatření uložena.

⁵⁴ Vlastní zdroj

Graf 24 - Otázka č. 7: Pomohla ti tato opatření změnit chování?⁵⁵

V otázce číslo 7 respondenti uváděli, zda jim VO z předešlé otázky pomohla změnit chování. 2 (20%) respondenti uvedli, že ano, 3 (30%) respondenti uvedli, že spíše ano, 3 (30%) respondenti uvedli, že spíše ne a 2 (20%) respondenti uvedli, že ne. Tato otázka potvrdila hypotézu H5.

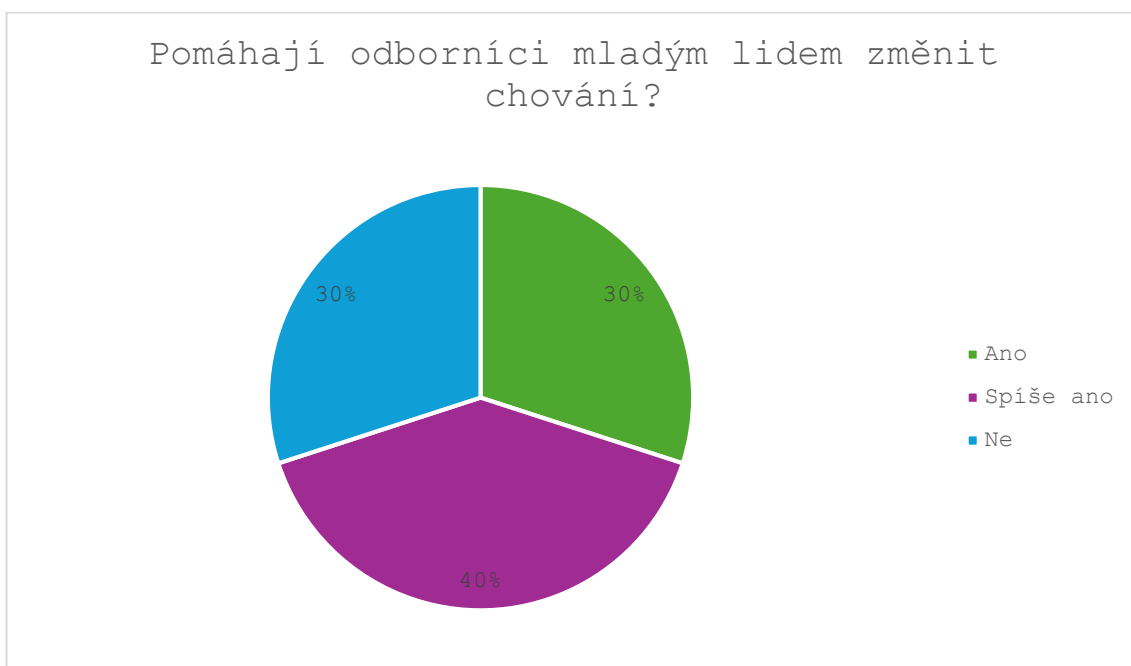

Graf 25 - Otázka č. 8: Kdo ti nejvíce pomohl k tomu, abys změnil/a své chování?⁵⁶

⁵⁵ Vlastní zdroj

⁵⁶ Vlastní zdroj

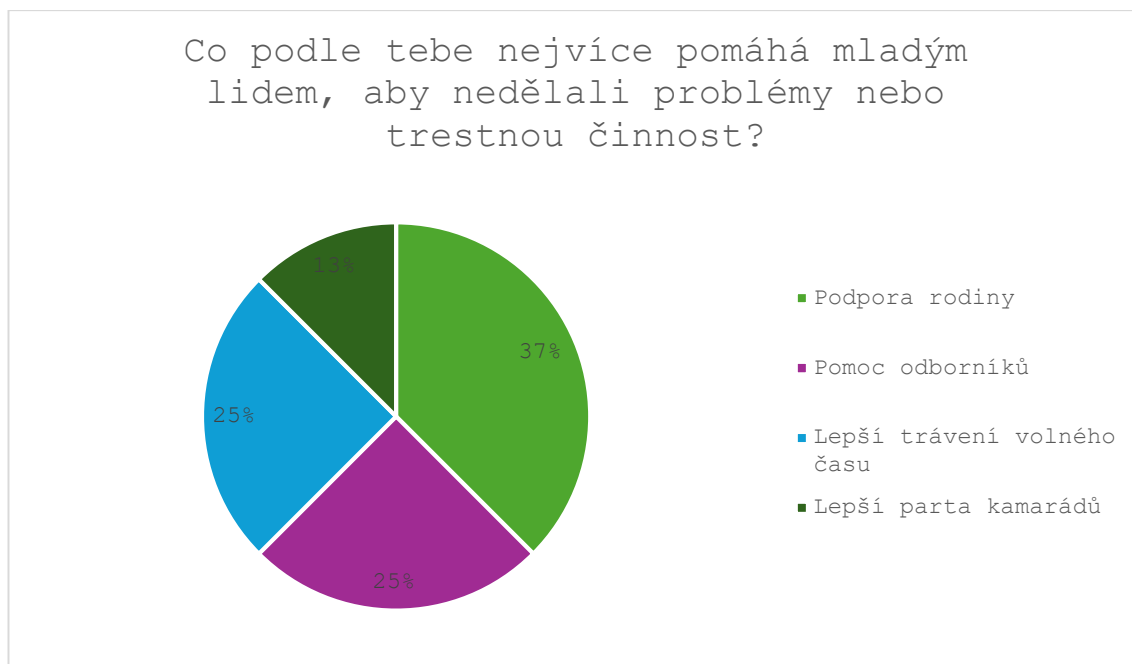
V otázce číslo 8 respondenti odpovídali na to, kdo jim nejvíce pomohl k tomu, aby změnili své chování. 2 (20%) respondenti odpověděli, že rodiče nebo rodina, 3 (30%) respondenti odpověděli, že pracovníci diagnostického ústavu, 0 (0%) respondentů odpovědělo, že probační úředník, 0 (0%) respondentů odpovědělo, že škola nebo učitelé, 3 (30%) respondenti odpověděli, že kamarádi a 2 (20%) respondenti odpověděli, že jim ke změně chování nepomohl nikdo.

Graf 26 - Otázka č. 9: Pomáhají odborníci mladým lidem změnit chování?⁵⁷

V otázce číslo 9 měli respondenti odpovědět, zda mladým lidem ke změně chování pomáhají odborníci. 3 (30%) respondenti odpověděli, že ano, 4 (40%) respondenti odpověděli, že spíše ano, 0 (0%) respondentů odpovědělo, že spíše ne a 3 (30%) respondenti odpověděli, že ne.

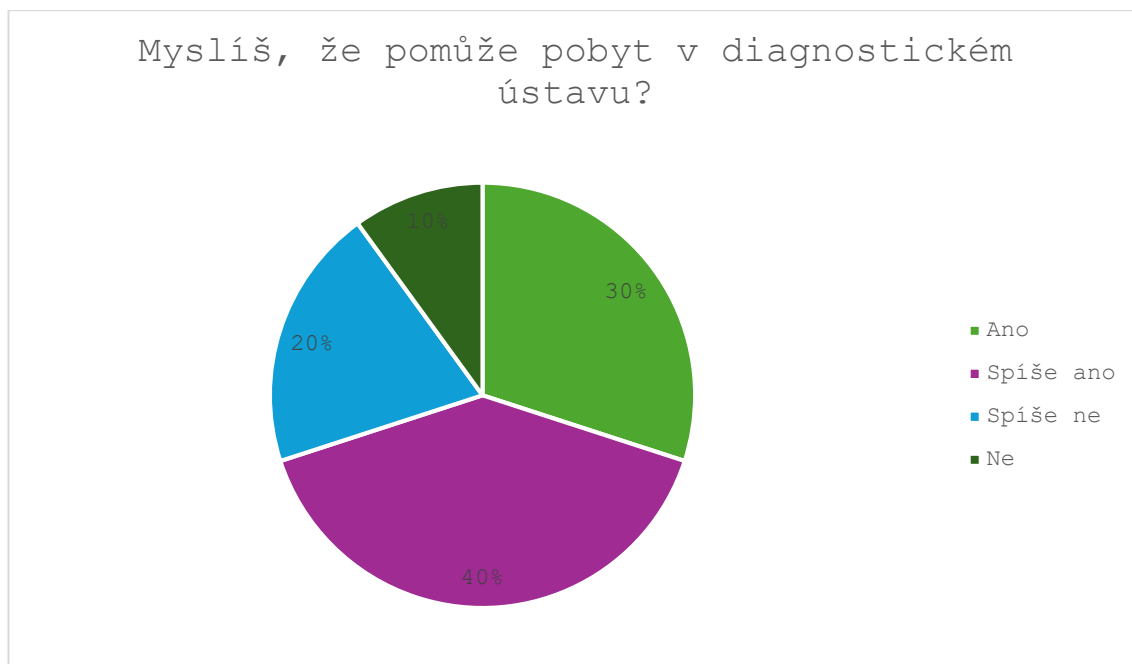
⁵⁷ Vlastní zdroj

Graf 27 - Otázka č. 10: Co podle tebe nejvíce pomáhá mladým lidem, aby nedělali problémy nebo trestnou činnost?⁵⁸

V otázce číslo 10 respondenti uváděli, co podle nich nejvíce pomáhá mladým lidem k tomu, aby nedělali problémy nebo trestnou činnost. 3 (30%) respondenti uvedli, že podpora rodiny, 2 (20%) respondenti uvedli, že pomoc odborníků, 2 (20%) respondenti uvedli, že lepší trávení volného času, 2 (20%) respondenti uvedli, že sport a zájmy a 1 (10%) respondent uvedl, že lepší parta kamarádů. Tato otázka potvrdila hypotézu H6 a H7.

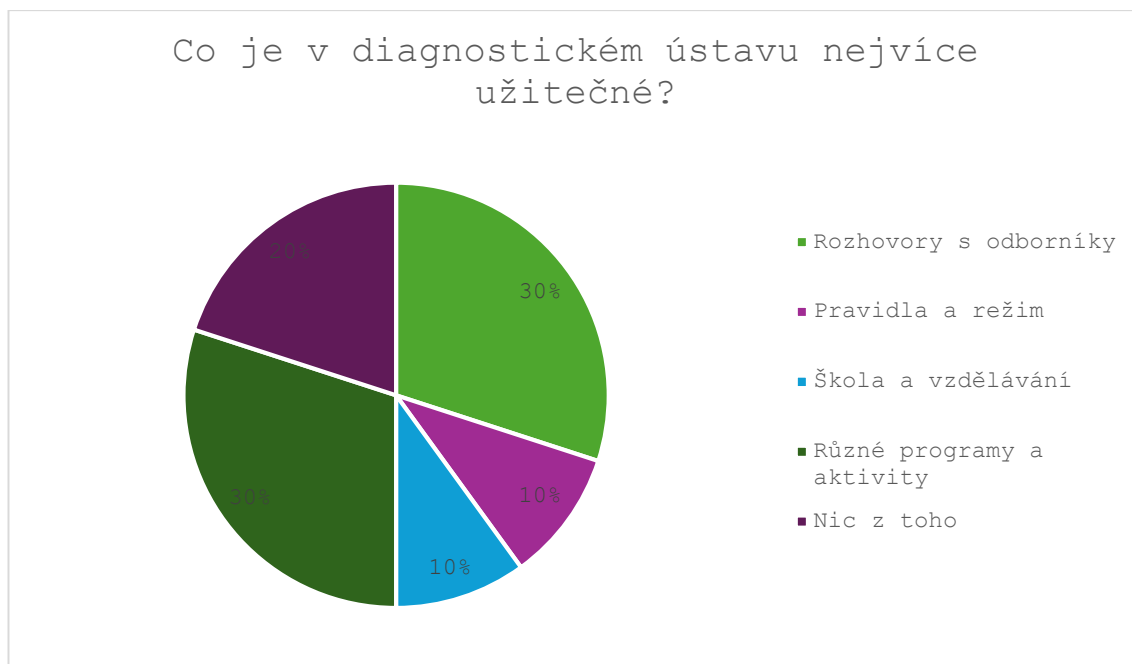
⁵⁸ Vlastní zdroj

Graf 28 - Otázka č. 11: Myslíš, že pomůže pobyt v diagnostickém ústavu?⁵⁹

V otázce číslo 11 respondenti odpovídali na to, zda si myslí, jestli může proti problémovému chování pomoci pobyt v diagnostickém ústavu. 3 (30%) respondenti odpověděli, že ano, 4 (40%) respondenti odpověděli, že spíše ano, 2 (20%) respondenti odpověděli, že spíše ne, 1 (10%) respondent odpověděl, že ne. Tato otázka potvrdila hypotézu H8.

⁵⁹ Vlastní zdroj

Graf 29 - Otázka č. 12: Co je v diagnostickém ústavu nejvíce užitečné?⁶⁰

V otázce číslo 12 respondenti uváděli, co je v diagnostickém ústavu nejvíce užitečné. 3 (30%) respondenti uvedli, že rozhovory s odborníky, 1 (10%) respondent uvedl, že pravidla a režim, 1 (10%) respondent uvedl, že škola a vzdělávání, 3 (30%) respondenti uvedli, že různé programy a aktivity a 2 (20%) respondenti uvedli, že nic z toho.

Otázka číslo 13 byla otevřenou formou. Respondenti zde byli tázáni, zda by podle nich mohlo v reakci na problémové chování pomoci něco jiného než pobyt v diagnostickém ústavu. Respondenti na tuto otázku nebyli schopni odpovědět buďto vůbec, nebo uvedli irelevantní odpovědi, které ani nekorespondovaly s otázkou.

Otázka číslo 14 byla otevřenou formou. Respondenti zde byli vyzváni, aby navrhli, co by ještě mohlo pomoci mladým lidem při problémech s chováním nebo se zákonem. Respondenti na tuto otázku nebyli schopni odpovědět buďto vůbec, nebo uvedli irelevantní odpovědi, které ani nekorespondovaly s otázkou.

⁶⁰ Vlastní zdroj

7 Diskuze

Cílem výzkumu bylo zmapovat využití výchovných a trestních opatření u dětí a mladistvých v kontextu činnosti orgánu sociálně-právní ochrany dětí v Jihočeském kraji a zhodnotit jejich efektivitu z pohledu odborníků z praxe. Na základě provedeného výzkumu lze konstatovat, že výsledky do značné míry korespondují s teoretickými východisky práce, která zdůrazňují význam preventivního a výchovného působení před represivními zásahy.

7.1 Výsledky výzkumu z dotazníku pro pracovníky OSPOD a probační úředníky v Jihočeském kraji.

Otázky, které byly cíleny na probační úředníky a pracovníky OSPOD, měly zjistit profesionální pohled na ukládání výchovných a trestních opatření dětem a mladistvým, a jaké přínosy tyto opatření opravdu mají. Navíc byl přidán dotazník pro děti a mladistvé umístěné v Dětském diagnostickém ústavu Homole, se kterými se naskytl možnost spolupráce při realizaci výzkumné části. Tento dotazník byl přínosný díky názoru dětí a mládeže, kterým byla konkrétní opatření již uložena. Také poskytl praktický pohled z hlediska výchovného dopadu opatření na děti a mládež.

Výsledky výzkumu z dotazníku pro pracovníky OSPOD a probační úředníky ukázaly, že výchovná opatření jsou odborníky vnímána jako efektivnější než opatření trestní, což potvrzuje stanovenou hypotézu H1. Tento závěr odpovídá i teoretickým poznatkům, podle nichž mají výchovná opatření především preventivní charakter a jejich cílem je pozitivně ovlivnit chování dítěte, nikoliv pouze reagovat na již vzniklé protiprávní jednání. V praxi se tak ukazuje, že důraz na včasnou intervenci a individuální přístup může vést k lepším výsledkům než samotné sankční řešení.

Významným zjištěním výzkumu je rovněž role rodinného prostředí. Respondenti ve velké míře uváděli, že výchovná opatření jsou nejúčinnější v případech, kdy rodina spolupracuje s OSPOD či dalšími institucemi. Tato skutečnost potvrzuje hypotézu H2 a zároveň navazuje na teoretickou část práce, kde je rodina označována za klíčový faktor socializace dítěte. Bez aktivní spolupráce rodiny je účinnost opatření výrazně snížena, což poukazuje na potřebu systematické práce nejen s dítětem, ale i s jeho rodinným zázemím.

Hypotéza H3, která je zaměřená na vliv trestních opatření na prevenci recidivy, byla vyvrácena. Odborníci z praxe vnímají trestní opatření jako méně efektivní nástroj z

hlediska dlouhodobého ovlivnění chování mladistvých. Tento výsledek lze interpretovat tak, že represivní přístup sice může mít krátkodobý efekt, avšak bez návazné výchovné a sociální práce nevede k trvalé změně chování.

Výzkum dále identifikoval faktory, které významně ovlivňují efektivitu opatření. Mezi nejčastěji uváděné patřila spolupráce dítěte, spolupráce rodiny a dostupnost návazných služeb. Tyto výsledky podporují hypotézu H4, která poukazuje především na význam spolupráce jak samotného dítěte/mladistvého, tak jeho rodiny a zároveň upozorňuje na problém přetíženosti pracovníků a nedostatečné kapacity systému. Respondenti také ve svých odpovědích zdůrazňovali potřebu zlepšení dostupnosti služeb, posílení prevence a zvýšení spolupráce mezi jednotlivými institucemi.

Zajímavým zjištěním je rovněž skutečnost, že významná část respondentů nepovažuje současný systém opatření za zcela dostačující, což naznačuje existenci určitých nedostatků v praxi. Tyto nedostatky mohou spočívat zejména v omezených personálních kapacitách, nedostatečné provázanosti služeb nebo v opožděné reakci na vznikající problémy.

Na základě získaných dat lze konstatovat, že efektivita výchovných a trestních opatření je podmíněna komplexním přístupem, který zahrnuje nejen samotné dítě, ale i jeho rodinu a širší sociální prostředí. Klíčovou roli zde hraje mezioborová spolupráce a včasná intervence. Výsledky výzkumu tak potvrzují význam preventivního přístupu a podporují trend upřednostňování výchovných opatření před opatřeními trestními.

Za limit výzkumu lze považovat především velikost výzkumného vzorku a jeho zaměření pouze na Jihočeský kraj. Výsledky proto nelze plně zobecnit na celou populaci.

7.2 Výsledky výzkumu z dotazníku pro klienty Dětského diagnostického ústavu Homole

Výsledky výzkumného šetření zaměřeného na klienty dětského diagnostického ústavu přináší zajímavý pohled na vnímání efektivit výchovných opatření a vliv sociálního prostředí na chování dětí a mladistvých. Získaná data umožnila ověřit stanovené hypotézy a zároveň poukázat na širší souvislosti, které odpovídají teoretickým východiskům práce.

Hypotéza H5 se částečně potvrdila, ukázalo se totiž, že děti a mladiství se zkušeností s výchovnými opatřeními častěji uvádějí změnu svého chování. Výsledky naznačují, že výchovná opatření jsou vnímána spíše pozitivně, přičemž část respondentů uvedla, že jim tato opatření pomohla alespoň částečně změnit jejich chování. Tento závěr odpovídá teoretickým poznatkům, podle nichž mají výchovná opatření primárně preventivní a výchovný charakter a jejich cílem není represivní postih, ale ovlivnění chování jedince a jeho socializace. Zároveň je však patrné, že účinnost těchto opatření není jistá, což potvrzuje i skutečnost, že někteří respondenti změnu chování nepocítují. To může souviset s individuálními faktory, jako je osobnost jedince nebo kvalita jeho rodinného prostředí.

Hypotéza H6 se částečně potvrdila, lze vidět, že respondenti, kteří vnímají pomoc odborníků jako účinnou, častěji uvádějí pozitivní změnu svého chování. Z výsledků se ukázalo, že odborníci, jako jsou psychologové či sociální pracovníci opravdu hrají významnou roli. Respondenti často uváděli, že jejich pomoc může vést ke změně chování, což potvrzuje důležitost multidisciplinární spolupráce při práci s rizikovou mládeží. Tento poznatek koresponduje s teoretickými východisky práce, která zdůrazňují nutnost spolupráce mezi institucemi, rodinou a samotným dítětem/mladistvým.

Hypotéza H7 se zaměřovala na význam rodinného prostředí. Výsledky částečně potvrdily, že rodina patří mezi nejčastěji uváděné faktory ovlivňující změnu chování mladistvých. Tento poznatek je v souladu s teoretickou částí práce, která zdůrazňuje zásadní roli rodiny v procesu socializace dítěte a formování jeho hodnot a postojů. Pokud rodinné prostředí selhává, zvyšuje se riziko vzniku delikventního chování, což potvrzuje i odborná literatura. Naopak funkční a podporující rodina může významně přispět k pozitivní změně chování a prevenci recidivy.

Hypotéza H8 se zaměřovala na celkové vnímání přínosu pobytu v diagnostickém ústavu. Výsledky ukazují, že většina respondentů hodnotí pobyt spíše pozitivně, což hypotézu částečně potvrdilo, i když se objevují i negativní postoje. Tento rozpolcený pohled lze interpretovat tak, že přínos ústavní péče je individuální a závisí na konkrétních podmínkách, přístupu odborníků a motivaci samotného jedince ke změně. Pozitivně jsou vnímány zejména strukturovaný režim, odborná pomoc a možnost sebereflexe, což odpovídá teoretickému předpokladu, že správné prostředí může podpořit resocializaci mladistvého.

Z výsledků rovněž vyplývá, že vedle institucionálních opatření mají zásadní význam i volnočasové aktivity, kvalitní vrstevnické vztahy a smysluplné trávení času. Tyto faktory mohou působit jako ochranné prvky a snižovat pravděpodobnost delikventního chování. Tento závěr odpovídá konceptu sociální prevence, která je zaměřena na vytváření pozitivních podmínek pro vývoj dítěte.

Celkově lze konstatovat, že efektivita výchovných a trestních opatření u dětí a mladistvých je podmíněna vzájemnou propojeností různých faktorů. Samotná opatření mohou být účinná, avšak jejich dopad je výrazně ovlivněn rodinným prostředím, sociálním zázemím a individuální motivací jedince. Výsledky výzkumu tak potvrzují, že řešení problematiky delikvence mládeže musí být komplexní a zaměřené nejen na samotné dítě, ale i na jeho širší sociální kontext.

7.3 Konfrontace výsledků s teorií a praxí

Výsledky výzkumu potvrzují teoretická východiska o tom, že rodina je primárním činitelem socializace a její dysfunkce či nespolupráce zásadně limituje úspěšnost jakýchkoliv státních intervencí. V teoretické části práce bylo uvedeno, že sociálně-právní ochrana musí být v nejlepším zájmu dítěte. Praktické šetření ukázalo, že tento zájem je nejlépe naplňován právě prostřednictvím výchovných opatření, která odborníci preferují před represí.

Zajímavým zjištěním je rozpor v pohledu na trestní opatření. Ačkoliv teorie zdůrazňuje jejich preventivní a nápravný účel, odborníci v praxi jim přisuzují spíše funkci zamezení recidivy než hluboký výchovný přínos. To koresponduje s názory respondentů v otevřených otázkách, kteří volají po navýšení kapacit odborných zařízení a včasné intervenci, nikoliv po zpřísnování represí

7.4 Přínos práce a doporučení pro praxi

Hlavní přínos této bakalářské práce spočívá v komparaci postojů těch, kteří opatření ukládají a kontrolují (OSPOD, PMS), s postoji těch, na které jsou tato opatření cílena (klienti DDÚ). Práce identifikovala kritická místa systému, jako je nedostatečná kapacita návazných služeb a obtížná práce s nespolupracující rodinou. Pro praxi v Jihočeském kraji lze doporučit: Posílení mezioborové spolupráce mezi OSPOD a PMS již v raných fázích rizikového chování. Zvýšení dostupnosti terapeutických programů pro celé rodiny, nikoliv pouze pro samotné dítě. Vytvoření širší sítě preventivních

volnočasových aktivit, které děti v šetření označily za užitečný prvek prevence trestné činnosti

Závěr

Práce je rozdělena na dvě hlavní části, teoreticko-metodickou a praktickou část. Teoreticko-metodická část byla zpracována z poznatků, které jsou uvedeny níže.

Teoreticko-metodická část se zabývala základními pojmy sociálně-právní ochrana dětí, jejím vznikem a vývojem, rolemi a činnostmi orgánu sociálně-právní ochrany dětí a Probační a mediační služby a charakteristikou výchovných, ochranných a trestních opatření a jejich účelem.

Cílem bakalářské práce bylo zmapovat využití výchovných a trestních opatření u dětí a mladistvých v kontextu činnosti orgánu sociálně-právní ochrany dětí v Jihočeském kraji a zhodnotit jejich efektivitu z pohledu odborníků z praxe. Současně byly stanoveny dílčí cíle, které se zaměřovaly na identifikaci nejčastějších situací, v nichž jsou tato opatření aplikována, a na posouzení nedostatků při jejich uplatňování v praxi.

Na základě těchto cílů byly vytvořeny dva dotazníky, pro pracovníky OSPOD a PMS a pro klienty Dětského diagnostického ústavu Homole. V rámci kvantitativního výzkumu cíleného na pracovníky OSPOD a PMS bylo vytvořeno celkem 15 výzkumných otázek. Dotazník pro klienty měl 14 výzkumných otázek. Dotazníků se zúčastnilo celkem 22 pracovníků OSPOD, 8 probačních úředníků a 10 klientů Dětského diagnostického ústavu Homole. Odpovědi byly vyobrazeny v grafech. Pro účel výzkumu bylo vytvořeno celkem 8 hypotéz.

Na základě provedeného kvantitativního výzkumu, realizovaného formou dotazníkového šetření mezi pracovníky OSPOD a Probační a mediační služby, bylo zjištěno, že výchovná opatření jsou odborníky z praxe vnímána jako efektivnější než opatření trestní. Tento závěr potvrzuje důležitost preventivního a výchovného přístupu při práci s dětmi a mladistvými, který je v souladu s principem nejlepšího zájmu dítěte.

Výsledky výzkumu dále prokázaly, že zásadním faktorem ovlivňujícím efektivitu výchovných opatření je spolupráce samotného dítěte/mladistvého a jeho rodiny. V případech, kdy dítě/mladistvý nebo jeho rodina aktivně spolupracuje s odborníky, je pravděpodobnost pozitivní změny chování dítěte/mladistvého výrazně vyšší. Naopak nedostatečná spolupráce dítěte/mladistvého na jeho rodiny a další faktory, jako je vysoká pracovní zátěž pracovníků či nedostatečná dostupnost služeb, mohou účinnost opatření významně snižovat.

Výzkum rovněž poukázal na skutečnost, že trestní opatření jsou odborníky vnímána jako méně účinná z hlediska prevence recidivy, což naznačuje, že samotný represivní přístup není dostačující bez návazné výchovné a sociální práce. Efektivní řešení problematiky rizikového chování dětí a mladistvých proto vyžaduje komplexní přístup, který zahrnuje spolupráci více institucí a důraz na individuální potřeby dítěte.

Stanovené hypotézy byly na základě získaných dat převážně potvrzeny, což svědčí o tom, že výzkum byl vhodně zaměřen a zvolené metody byly adekvátní k dosažení stanovených cílů.

Výsledky dotazníkového šetření realizovaného mezi klienty dětského diagnostického ústavu přinesly důležité poznatky o vnímání výchovných opatření a jejich dopadu na chování dětí a mladistvých. Z odpovědí respondentů vyplývá, že výchovná opatření mají potenciál pozitivně ovlivnit jejich chování, avšak jejich účinnost je individuální a závisí na celé řadě faktorů.

Z výzkumu vyplynulo, že část respondentů vnímá výchovná opatření jako přínosná a uvádí alespoň částečnou změnu svého chování. To potvrzuje význam VO jako nástroje prevence a resocializace. Současně se však ukazuje, že samotná opatření nejsou vždy dostačující, zejména pokud nejsou doprovázena dalšími podpurnými faktory.

Za klíčový faktor ovlivňující změnu chování byla identifikována rodina, která hraje zásadní roli v procesu socializace dítěte. Významnou úlohu však sehrávají také odborníci, jako jsou psychologové, sociální pracovníci či pracovníci diagnostického ústavu, jejichž podpora může přispět k pozitivní změně postojů a chování mladistvých.

Výsledky dále poukazují na skutečnost, že u respondentů s opakovaným pobytem v diagnostickém ústavu se častěji objevují předchozí problémy se zákonem, což naznačuje přetrvávající riziko recidivy. Tento poznatek zdůrazňuje potřebu komplexního přístupu k řešení problematiky delikvence mládeže, který by zahrnoval nejen institucionální opatření, ale i práci s rodinným prostředím a širším sociálním kontextem.

Pobyt v diagnostickém ústavu je většinou respondentů vnímán spíše pozitivně, především díky nastavenému režimu, odborné pomoci a možnosti zamyšlení se nad vlastním chováním. Přesto se objevují i negativní postoje, které poukazují na individuální rozdíly v prožívání tohoto prostředí.

Celkově lze konstatovat, že efektivita výchovných opatření a pobytu v diagnostickém ústavu je podmíněna celkovou souhrnou individuálních, rodinných a sociálních faktorů. Pro dosažení dlouhodobé pozitivní změny chování je nezbytné propojení institucionální péče s podporou rodiny, odbornou pomocí a vytvořením vhodných podmínek pro smysluplné trávení volného času mladistvých.

Za přínos této práce lze považovat zejména zmapování aktuální praxe v oblasti využívání a aplikování výchovných a trestních opatření a identifikaci klíčových faktorů, které ovlivňují jejich efektivitu. Získané poznatky mohou sloužit jako podklad pro zlepšení praxe v Jihočeském kraji, zejména v oblasti podpory spolupráce s rodinou, posílení preventivních aktivit a zlepšení dostupnosti služeb pro děti a mladistvé.

Závěrem lze konstatovat, že problematika efektivity výchovných a trestních opatření je všestranná a vyžaduje systematický a mezioborový přístup. Důraz by měl být kladen především na prevenci, včasnou intervenci a podporu rodinného prostředí, které hraje klíčovou roli v procesu socializace dítěte a předcházení rizikovému chování.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. DUNOVSKÝ, J. A KOLEKTIV., *Sociální pediatrie.*, Vyd. 1., Praha: Grada, 1999. ISBN 80-7169-254-9.
2. FIRSTOVÁ, J. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech.* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-521-0.
3. HELUS, Z. *Dítě v osobnostním pojetí: obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče.* 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-628-5.
4. HOVORKA, D. *Sociálně-právní ochrana dětí: praktický průvodce a rádce úředníka.* Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, 2021. ISBN 978-80-7616-105-4.
5. JEDLIČKA, R., KOŤA, J. *Analýza a prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže: aktuální problémy výchovy.* Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-555-8.
6. JELÍNEK, J., MELICHAROVÁ, D. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: s poznámkami a judikaturou.* Praha: Linde, 2004. ISBN 80-7201-493-5.
7. KRAUS, B., HRONCOVÁ, J. *Sociální patologie.* Hradec Králové: Gaudeamus, 2010. ISBN 978-80-7435-080-1.
8. MATOUŠEK, O. *Mládež a delikvence.* Vyd. 2., aktualiz., Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-771
9. MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže.* Vyd. 1. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2310-5.
10. MIFEK, J. *Mravnostní kriminalita páchaná mladistvými pachateli.* Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2023. ISBN 978-80-261-1201-3
11. NOVOTNÁ, V., BURDOVÁ, E., JURKOVÁ RIEDLOVÁ, J. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem.* Olomouc: ANAG, 2016. ISBN 978-80-7554-022-5.
12. PRŮŠOVÁ, L., NOVOTNÁ, V., VOJTÍŠEK, P. *Praxe sociální práce v sociálně-právní ochraně dětí.* Praha: Univerzita Karlova, Nakladatelství Karolinum, 2025. ISBN 978-80-246-6100-1.
13. SMÉKAL, V., LACINOVÁ, L., KUKLA, L. (eds.). *Dítě na prahu dospívání.* Brno: Barrister & Principal, 2004. ISBN 80-86598-84-5.

14. UŠIAK, G., OBERUČ, J., SEČKA, P. *Kriminalita mládeže*. Strážnice: Veřejnosprávní vzdělávací institut, o.p.s., 2016. ISBN 978-80-905919-5-0.
15. Vsetín, 2002: soubor přednášek z konference. *Intervenční skupinové metody v prevenci kriminality*. Vsetín: Město Vsetín, 2003. ISBN 80-239-1642-4.

Legislativní dokumenty

1. ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 69 ze dne 30. října 1952 o sociálně-právní ochraně mládeže. In Sbíрка zákonů republiky Československé. 1952, částka 34, s. 285–288. Dostupné z WWW: <https://www.epravo.cz/vyhledavani-v-zakonech/pdf-sbirky/rok-1952-castka-34-3104.html>.
2. ČESKO (ČESKOSLOVENSKO). Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104 ze dne 11. března 1991 o sjednání Úmluvy o právech dítěte. In Sbíрка zákonů České a Slovenské federativní republiky. 1991, částka 22, s. 474–487. Dostupné z WWW: <https://www.e-sbirka.cz/soubor/sb0022-1991.pdf>. ISSN 1210-0005.
3. ČESKO. Usnesení předsednictva České národní rady č. 2 ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky. In Sbíрка zákonů České republiky. 1993, částka 1, s. 17–23. Dostupné z WWW: <https://www.e-sbirka.cz/soubor/sb0001-1993.pdf>. ISSN 1210-0005.
4. ČESKO. Zákon č. 359 ze dne 9. prosince 1999 o sociálně-právní ochraně dětí. In Sbíрка zákonů České republiky. 1999, částka 105, s. 5230–5255. Dostupné z WWW: <https://www.e-sbirka.cz/soubor/sb0105-1999.pdf>. ISSN 1210-0005.
5. ČESKO. Zákon č. 109 ze dne 5. února 2002 o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů. In Sbíрка zákonů České republiky. 2002, částka 43, s. 2354–2371. Dostupné z WWW: <https://www.e-sbirka.cz/soubor/sb0043-2002.pdf>. ISSN 1210-0005.
6. ČESKO. Zákon č. 218 ze dne 25. června 2003 o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). In Sbíрка zákonů České republiky. 2003, částka 75, s. 3858–3883. Dostupné z WWW: <https://www.e-sbirka.cz/soubor/sb0075-2003.pdf>. ISSN 1210-0005.
7. ČESKO. Zákon č. 89 ze dne 3. února 2012, občanský zákoník. In Sbíрка zákonů České republiky. 2012, částka 33, s. 1026–1365. Dostupné z WWW: <https://www.e-sbirka.cz/soubor/sb0033-2012.pdf>. ISSN 1210-0005.

Seznam zkratek

- SPOD – Sociálně-právní ochrana dětí
- OSPOD – Orgán sociálně-právní ochrany dětí
- PMS – Probační a mediační služba
- IPOD – Individuální plán ochrany dítěte
- ZSVM – Zákon o soudnictví ve věcech mládeže
- ORP – Obec s rozšířenou působností
- VO – Výchovná opatření
- OO – Ochranná opatření
- TO – Trestní opatření
- DDÚ – Dětský diagnostický ústav
- ZSPOD – Zákon o sociálně-právní ochraně dětí

Seznam tabulek a grafů

Graf 1 - Respondenti	47
Graf 2 - Otázka č. 1: Jaké je vaše pracovní zařazení?	48
Graf 3 - Otázka č. 2: Jaká je délka vaší praxe?	48
Graf 4 - Otázka č. 3: Pracujete přímo s dětmi/mladistvými s problémovým chováním?	49
Graf 5 - Otázka č. 4: Jak často se ve své praxi setkáváte s ukládáním výchovných nebo trestních opatření?	50
Graf 6 - Otázka č. 5: S jakými výchovnými opatřeními se ve své praxi setkáváte nejčastěji?	51
Graf 7 - Otázka č. 6: Jak hodnotíte celkovou efektivitu výchovných opatření?	52
Graf 8 - Otázka č. 7: V jakých případech jsou podle vás výchovná opatření nejúčinnější?	53
Graf 9 - Otázka č. 8: Jaké faktory podle vás nejvíce ovlivňují úspěšnost výchovných opatření?	54
Graf 10 - Otázka č. 9: S jakými trestními opatřeními se setkáváte nejčastěji?	55
Graf 11 - Otázka č. 10: Jak hodnotíte výchovný přínos trestních opatření pro mladistvé?	56
Graf 12 - Otázka č. 11: Domníváte se, že trestní opatření snižují riziko recidivy?	57
Graf 13 - Otázka č. 12: Jaké problémy nejčastěji snižují efektivitu opatření?	58
Graf 14 - Otázka č. 13: Domníváte se, že současný systém opatření je dostatečný?	59
Graf 15 - Otázka č. 14: Co by podle vás nejvíce přispělo ke zvýšení efektivity opatření?	59
Graf 16 - Otázka č. 15: Máte z praxe nějaké další návrhy nebo doporučení pro zlepšení práce s dětmi a mladistvými s problémovým chováním?	61
Graf 17 - Respondenti	62
Graf 18 - Otázka č. 1: Kolik ti je let?	63
Graf 19 - Otázka č. 2: Jsi v diagnostickém ústavu poprvé nebo opakovaně?	63
Graf 20 - Otázka č. 3: Pokud jsi zde opakovaně, po kolikáté?	64
Graf 21 - Otázka č. 4: Měl/a jsi problémy se zákonem ještě před umístěním do diagnostického ústavu?	65
Graf 22 - Otázka č. 5: Zažil/a jsi někdy nějaké výchovné opatření?	65
Graf 23 - Otázka č. 6: Pokud ano, jaké opatření jsi zažila?	66
Graf 24 - Otázka č. 7: Pomohla ti tato opatření změnit chování?	67

Graf 25 - Otázka č. 8: Kdo ti nejvíce pomohl k tomu, abys změnil/a své chování?	67
Graf 26 - Otázka č. 9: Pomáhají odborníci mladým lidem změnit chování?	68
Graf 27 - Otázka č. 10: Co podle tebe nejvíce pomáhá mladým lidem, aby nedělali problémy nebo trestnou činnost?	69
Graf 28 - Otázka č. 11: Myslíš, že pomůže pobyt v diagnostickém ústavu?	70
Graf 29 - Otázka č. 12: Co je v diagnostickém ústavu nejvíce užitečné?	71

Seznam příloh

Příloha 1 - Dotazník pro pracovníky OSPOD a probační úředníky.....	86
Příloha 2 - Dotazník pro klienty dětského diagnostického ústavu.....	94

Přílohy

Příloha 1 - Dotazník pro pracovníky OSPOD a probační úředníky

Efektivita výchovných a trestních opatření u dětí a mladistvých

Dobrý den, jsem studentka VŠERS v Českých Budějovicích a v rámci psaní mé bakalářské práce na téma Efektivita výchovných a trestních opatření u dětí a mladistvých v rámci Jihočeského kraje si dovoluji vás oslovit a poprosit o vyplnění krátkého dotazníku. Dotazník je anonymní a data z něj nebudou nikde uveřejněna. Za spolupráci moc děkuji.

Začít

 Zabezpečeno

Efektivita výchovných a trestních opatření u dětí a mladistvých

1

Vaše pracovní zařazení: *

Vyberte jednu odpověď

Orgán sociálně-právní ochrany dětí

Probační a mediační služba

[Vytvořit dotazník ↗](#)

Efektivita výchovných a trestních opatření u dětí a mladistvých

2

Délka praxe: *

Vyberte jednu odpověď

do 5 let

6-10 let

11-15 let

víc než 15 let

[Vytvořit dotazník ↗](#)

Efektivita výchovných a trestních opatření u dětí a mladistvých

3

Pracujete přímo s dětmi/mladistvými s problémovým chováním? *

Vyberte jednu odpověď

ano

ne

[Vytvořit dotazník ↗](#)

Efektivita výchovných a trestních opatření u dětí a mladistvých

4

Jak často se ve své praxi setkáváte s ukládáním výchovných nebo trestních opatření? *

Vyberte jednu odpověď

velmi často

často

spíše výjimečně

téměř nikdy

[Vytvořit dotazník ↗](#)

Efektivita výchovných a trestních opatření u dětí a mladistvých

5

S jakými výchovnými opatřeními se ve své praxi setkáváte nejčastěji?*

Vyberte jednu nebo více odpovědí

dohled probačního úředníka

probační program

výchovné povinnosti

výchovná omezení

napomenutí s výstrahou

Jiná (prosím uveďte)

[Vytvořit dotazník ↗](#)

Efektivita výchovných a trestních opatření u dětí a mladistvých

6

Jak hodnotíte celkovou efektivitu výchovných opatření?*

Vyberte jednu odpověď

velmi efektivní

spíše efektivní

spíše neefektivní

zcela neefektivní

[Vytvořit dotazník ↗](#)

Efektivita výchovných a trestních opatření u dětí a mladistvých

7

V jakých případech jsou podle vás výchovná opatření nejúčinnější? *

Vyberte jednu odpověď

při prvních projevech problémového chování

při spolupracující rodině

u mladších dětí (6-15 let)

při intenzivní spolupráci institucí

Jiná (prosím uveďte)

[Vytvořit dotazník ↗](#)

Efektivita výchovných a trestních opatření u dětí a mladistvých

8

Jaké faktory podle vás nejvíce ovlivňují úspěšnost výchovných opatření? *

Vyberte jednu nebo více odpovědí

spolupráce rodiny

spolupráce dítěte/mladistvého

spolupráce mezi institucemi

délka trvání opatření

dostupnost návazných služeb

[Vytvořit dotazník ↗](#)

Efektivita výchovných a trestních opatření u dětí a mladistvých

9

S jakými trestními opatřeními se setkáváte nejčastěji? *

Vyberte jednu nebo více odpovědí

- obecně prospěšné práce
- peněžitě opatření
- peněžitě opatření s podmíněným odkladem výkonu
- propadnutí věci
- zákaz činnosti
- zákaz držení chovu zvířat
- vyhoštění
- domácí vězení
- zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce
- odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu (podmíněné odsouzení)
- odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu, s dohledem
- odnětí svobody nepodmíněné
- Jiná (prosím uveďte)

[Vytvořit dotazník ↗](#)

Efektivita výchovných a trestních opatření u dětí a mladistvých

10

Jak hodnotíte výchovný přínos trestních opatření pro mladistvé?*

Vyberte jednu odpověď

velmi nízký

nízký

střední

spíše vysoký

velmi vysoký

[Vytvořit dotazník ↗](#)

Efektivita výchovných a trestních opatření u dětí a mladistvých

11

Domníváte se, že trestní opatření snižují riziko recidivy?*

Vyberte jednu odpověď

ano

spíše ano

spíše ne

ne

[Vytvořit dotazník ↗](#)

Efektivita výchovných a trestních opatření u dětí a mladistvých

12

Jaké problémy nejčastěji snižují efektivitu opatření? *

Vyberte jednu nebo více odpovědí

- nespolupráce rodiny
- nespolupráce mládeže
- přetíženost pracovníků
- nedostatek návazných služeb
- krátká doba působení opatření
- nedostatečná spolupráce institucí
- Jiná (prosím uveďte)

[Vytvořit dotazník ↗](#)

Efektivita výchovných a trestních opatření u dětí a mladistvých

13

Domníváte se, že současný systém opatření je dostatečný? *

Vyberte jednu odpověď

- ano
- spíše ano
- spíše ne
- ne

[Vytvořit dotazník ↗](#)

Efektivita výchovných a trestních opatření u dětí a mladistvých

14

Co by podle vás nejvíce přispělo ke zvýšení efektivity opatření? *

Sem napište svou odpověď...

500

[Vytvořit dotazník ↗](#)

DOTAZNÍK

Dotazník je anonymní a slouží pouze pro účely bakalářské práce zaměřené na efektivitu výchovných a trestních opatření u dětí a mladistvých.

Prosím, zakroužkuj nebo označ odpovědi, která nejlépe odpovídá tvé zkušenosti nebo názoru. U některých otázek je možné zvolit více odpovědí.

Vyplnění dotazníku je dobrovolné.

BLOK A – Základní informace

1. Kolik ti je let?

- 12–13 let
 14–15 let
 16–17 let
 18 let a více

2. Jsi v diagnostickém ústavu poprvé nebo opakovaně?

- poprvé
 opakovaně

3. Pokud jsi zde opakovaně, po kolikrát?

- podruhé
 potřetí
 jiné: _____

4. Měl/a jsi problémy se zákonem ještě před umístěním do diagnostického ústavu?

- ano
 ne

BLOK B – Zkušenost s opatřeními

5. Zažil/a jsi někdy nějaké výchovné opatření (např. dohled, napomenutí, povinnost účastnit se programu apod.)?

- ano
 ne
 nevím

6. Pokud ano, jaké opatření jsi zažil/a?

(může označit více odpovědí)

- dohled probačního úředníka
 napomenutí nebo výstraha
 povinnost účastnit se programu nebo terapie
 omezení některých aktivit
 jiné: _____

7. Pomohla ti tato opatření změnit chování?

- ano
 spíše ano
 spíše ne
 ne

BLOK C – Vliv prostředí a lidí kolem

8. Kdo ti nejvíce pomohl k tomu, abys změnil/a své chování?

- rodiče nebo rodina
 pracovníci diagnostického ústavu
 probační úředník
 škola nebo učitelé
 kamarádi
 nikdo

9. Pomáhají odborníci (např. psycholog nebo sociální pracovník) mladým lidem změnit chování?

- ano
 spíše ano
 spíše ne
 ne

10. Co podle tebe nejvíce pomáhá mladým lidem, aby neřešili problémy nebo trestnou činnost?
(může označit více odpovědí)

- podpora rodiny
 pomoc odborníků
 lepší trávení volného času
 sport a zájmy
 lepší parta kamarádů
 jiné: _____

BLOK D – Vlastní názor a zkušenost

11. Myslíte, že pomůže pobyt v diagnostickém ústavu?

- ano
- spíše ano
- spíše ne
- ne

12. Co je v diagnostickém ústavu nejvíce užitečné?

- rozhovory s odborníky
- pravidla a režim
- škola a vzdělávání
- různé programy a aktivity
- nic z toho

13. Může pomoci něco jiného než pobyt v diagnostickém ústavu?

14. Navrhněte, co by ještě mohlo pomoci mladým lidem při problémech s chováním nebo se zločinem.